

Izvorni znanstveni rad

Priljeno: 19. II. 2020.

Prihvaćeno: 13. V. 2020.

UDK

<https://doi.org/10.33604/sl.14.26.1>

929.52Galjuf(497.5-35Krapina)*17/18*

929.7(497.5-35Krapina)*17/18*

930.85(497.5-35Krapina)*17/18*

728.81(497.5Vižovlje)*17/18*

Dvorac Vižovlje i njegovi stanovnici: prilog poznavanju povijesti plemićke obitelji Galjuf (Gallyuff, Gallyuf, Calliuff) i jedne plemićke kurije

Marina Krpan Smiljanec

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu

mkrpansmiljanec@nsk.hr

SAŽETAK: Cilj rada je, u smislu interpretacije duha mjesta (*genius loci*), interdisciplinarnim pristupom, prikazati povijest jedne grane obitelji Galjuf, koja je u razdoblju od druge polovice XVIII. do početka XX. st. kao svoje sjedište imala dvorac Vižovlje, koji se nalazi na zapadnom dijelu Krapinsko-zagorske županije, nekoliko kilometara sjeverozapadno od Velikoga Trgovišća. U tom smislu, rad se fokusirao na biografske podatke onih članova obitelji koji su bili vlasnici dvorca. Problematiziran je i društveno-graditeljski status dvorca, na relaciji dvorac–kurija, budući da ni stručno-znanstvena literatura nije uspostavila jasne granice u određenju samih pojmova. Prikazani su osnovni arhitektonski elementi dvorca, njegove mijene tijekom promatranoga razdoblja, uz osvrt na sadašnje znanstvene spoznaje o njegovu izgledu temeljem dostupnih povijesnih izvora. Govoreći o društvenom životu u dvorcu i mijenama koje su pratile tadašnja društveno-ekonomska kretanja, važan izvor predstavlja *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*, kao jedna od rijetkih sačuvanih spomen-knjiga zagorskih kurija i dvorca, a koja je ujedno i paradigmatični prikaz života zagorskoga sitnog plemstva kraja XVIII. i XIX. st.

Ključne riječi: *plemstvo; Krapinsko-zagorska županija; Galjuf (Gallyuff, Gallyuf, Calliuff); Vižovlje; kurija; Josip Aleksandar Galjuf; Ljudevit Galjuf; lokalna povijest*

1. Uvod

Predmet ovoga rada povijesni je i genealoški prikaz jedne grane plemićke obitelji Galjuf (*Gallyuff, Galliuuf, Calliuff*), pripadnici koje se na području današnje Krapinsko-zagorske županije¹ javljaju krajem XVI. ili početkom XVII. st. kao podložnici obitelji Erdödy, vlastelina cesargradskoga vlastelinstva. Usponi i padovi ove obitelji,

¹ Zemljopisni pojam Hrvatsko zagorje širi je od današnjih županijskih administrativnih granica, a s obzirom na zemljopisne i kulturološke veze obitelji Galjuf i smještaja predmetne kurije, u radu će se govoriti u okviru županijskih granica. U daljnjem tekstu umjesto naziva Krapinsko-zagorska županija, rabić se skraćena inačica Županija.

u kontekstu našega povijesnog okruženja, bili su tipična sudbina nižega hrvatskog plemstva, te je ovaj rad prilog boljem poznavanju slabo istražene i prezentirane povijesti sitnoga plemstva Županije. Cilj je bio interpretirati *genius loci*² jer daje bogatiju, dinamičniju i inkluzivniju viziju kulturne baštine. Mjesto (kurija Vižovlje) nastajalo je tijekom vremena, definirano svojim jedinstvenim graditeljskim i funkcionalnim osobinama, a izraz je i arhitekture i svojih stanovnika – jedne grane obitelji Galjuf koja je u razdoblju od druge polovice XVIII. st. do početka XX. st., a uključuje tri generacije, kao svoje sjelo odabrala kuriju Vižovlje.

Kurija Vižovlje nalazi se na jugozapadnom dijelu Krapinsko-zagorske županije, na području Općine Veliko Trgovišće, od kojega je udaljena pet kilometara u smjeru sjeverozapada. Među domicilnim stanovništvom uvriježeno je Vižovlje nazivati *dvorcem*, premda klasifikacija feudalnih stambenih objekata³ govori u prilog nazivu *kurija*. Jednokatnice, pravokutnoga tlocrta, kurije su imale i gospodarsku i stambeno-reprezentativnu funkciju: prostorije za gospodarsku namjenu nalazile su se u najdonjoj etaži, a stambeni prostor, koji je uključivao i svečanu dvoranu, *palaču*, bio je na katu.⁴ I Obad Šćitaroci drži da je ponekad teško razlikovati kuriju od dvorca, premda kurije jesu specifična arhitektura, ne samo po svojim građevinsko-umjetničkim i dimenzijskim ostvarenjima, nego su »kurije oličenje života zagorskog plemstva, ne odviše bogatog, ali našega, hrvatskoga i zagorskog plemstva. Dvorci su raskošniji, bogatiji i blistaviji, ali su zato kurije intimnije, toplije i čovjeku često prisnije, pa možda i srcu draže«⁵. Gjalski⁶, i sam rođen u kuriji, obiteljskim i prijateljskim vezama vezan za mnoge pripadnike zagorskoga plemstva, naziva ih *stari plemićki dvorovi, naše stare kurije*⁷.

Temeljne, a neobjavljene izvore koji su bili osnova izrada rada čine Fond obitelji Galjuf⁸ pohranjen u Hrvatskom državnom arhivu (HDA) u Zagrebu, *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*⁹ kao dio fonda Zbirke rijetkosti pri Nacionalnoj i

² Duh mjesta (*genius loci, spirit of space*) može se definirati kao »tvar mjesta, formiranje genetskog redosljeda mjesta i njegovih međuodnosa, koji formira urbani kontekst, podrijetlo postojanja mjesta, i dijalektičku vezu između mjesta i njezinih stanovnika«. Više o tome: Rifaoglu, Sahin Güçan 2008. Duh mjesta uključuje materijalne (zgrade, prirodni okoliš, objekte) i nematerijalne elemente (sjećanja, priče, rituale, vrijednosti, boje itd.), a gdje oba daju značenje, vrijednost i emocionalnu obojenost određenom mjestu.

³ Marković 1995; Obad Šćitaroci 1993; Beusan 2004.

⁴ Stagličić 2002.

⁵ Obad Šćitaroci 1993.

⁶ Ksaver Šandor Gjalski (1854–1935), hrvatski književnik.

⁷ Gjalski 1991, str. 35.

⁸ Hrvatska (dalje: HR) – Hrvatski državni arhiv, Zagreb (dalje: HDA) – fond 716 – Obitelj Galjuf

⁹ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*. NSK, Zbirka rijetkosti – sign. R 4421.

sveučilišnoj knjižnici (NSK) u Zagrebu te *Pravila Kvakača*,¹⁰ također pohranjena u fondu NSK.

Fond obitelji Galjuf, koji se danas čuva u HDA u osam kutija, a gradivo kojega obuhvaća obiteljski arhiv iz razdoblja 1610–1887., osim podataka o članovima obitelji, sadržava i podatke o obiteljskim posjedima. U radu je korišten dio fonda koji se odnosi na posjed Vižovlje. *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju* vođena je, s prekidima, od 1841. do 1894. godine. Jedna je od rijetkih sačuvanih i javno dostupnih spomen-knjiga, karakterističnih za sve zagorske kurije i dvorce, poglavito u drugoj polovici XVIII. i u XIX. st. Kao neobjavljeni izvor vrijedno je spomenuti i dokument pod naslovom *Pravila Kvakača*, objavljen 1894. u Zagrebu, a kojim je bilo regulirano djelovanje istoimenoga društva osnovanoga 1879.

U radu su korišteni digitalizirani kartografski izvori, primjerice Prva (1763–1787), Druga (1806–1869) i Treća (1869–1887) vojna izmjera Habsburške Monarhije, dostupni na portalu Mapire.eu – The Historical Map Portal¹¹, koji je nastao suradnjom Mađarskoga državnog arhiva, Austrijskoga državnog arhiva i drugih institucija, a na kojem se nalazi i digitalizirana inačica karte Vižovlja¹², izvornik koje je pohranjen u NSK.

Podatci koji se odnose na matične knjige rođenih, vjenčanih i umrlih župa Veliko Trgovišće, Zabok, Tuhelj i sv. Marko u Zagrebu (a pohranjene su u Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu) mrežno su dostupni zahvaljujući digitalizaciji provedenoj pri *The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Utah, USA*; dostupni su na platformi FamilySearch¹³, kao i podatci koji se odnose na Status animarum Župe Veliko Trgovišće.

MyHeritage¹⁴ je globalna platforma za istraživanje obiteljskih povijesti čiji su izvori u radu kritički korišteni, kao i izvori s platforme BillionGraves¹⁵, najveće svjetske baze podataka s groblja.

Premda hrvatska historiografija ne bilježi interdisciplinarnu, cjelovitu, monografsku studiju o visokom plemstvu Krapinsko-zagorske županije, mnoge velikaške obitelji i njihovi posjedi (za razliku od sitnog plemstva i njihovih kurija) jesu

¹⁰ *Pravila Kvakača*. Tiskara i litografija C. Albrechta, Zagreb 1894.

¹¹ <https://mapire.eu>

¹² Felja, M. *Vižovlje: mapa*, [S. l., ca 1780.]. NSK, Kartografska zbirka, sign. XI-SK-J-88.

¹³ <https://www.familysearch.org/en/>.

¹⁴ <https://www.myheritage.com>

¹⁵ <https://billiongraves.com>

bili predmetom stručnih i znanstvenih istraživanja¹⁶, kao i pojedini pripadnici obi-

¹⁶ M. Bedić, Hrvatska velikaška obitelj Erdödy. *Zbornik Moslavine*, 5/6(2002/03), str. 47–63; V. Filipčić Maligec, Obitelj Oršić i Hrvatsko zagorje. *Hrvatsko zagorje*, 2004, 1–2, str. 39–55; A. Gulin, *Povijest obitelji Rattkay: genealoška studija i izvori (1400-1793)*. Zagreb 1995; V. Huzjan, Obitelj Sermage u Krčelićevim Annuama. *Gazophylacium*, 2007, 3–4, str. 69–77; N. Jagačec, *Juraj Rattkay Velikotabor-ski (1613-1666)*. *Dvor Veliki Tabor, Desinić, 04. lipnja – 04. srpnja 2004*. Desinić 2004; A. Jembrih, Grofovi Sermage i njihova kulturna, književna i politička djelatnost. U: *Bede-kovčina: stara i plemenita*. Bedekovčina 1997., str. 173–182; V. Klaić, *Acta Keglevichiana annorum 1322-1527.: najstarije isprave porodice Keglevića do boja na Mohačkom polju*. Zagreb 2010; M. Krpan, Hrvatski Ratkaji. *Kaj*, 1992, 1–2, str. 77–88; I. Kukuljević Sakcinski, *Pleme grofova Oršićah / historički spisao Ivan Kukuljević Sakcinski*. Zagreb 1846; S. Laljak, Grofovi Sermage u Hrvatskoj: (1. dio). *Zaprešićki godišnjak*, 7(1997), str. 103–105; E. Laszowski, Porodica Čikulini. *Zaprešićki godišnjak*, 6(1996), str. 14–52; L. Manenica, *Grofovi Erdödy u ozračju hrvatske povijesti*. Novi Marof 1993; V. Noršić, Regesta arkiva obitelji pl. Bedeković-Komorski 1267-1600. *Vjesnik Kraljevskog državnog arhiva u Zagrebu*, 5(1931), str. 143–162; A. Oršić Slavetički, *Rod Oršića*. Zagreb 1943; A. Szabo, Istaknute grofice iz obitelji Erdödy i osnivanje Bratovštine svete Barbare u Brdovcu. *Zaprešićki godišnjak*, 12(2002[i.e. 2003]), str. 71–79; A. Szabo, Istaknute žene iz hrvatske grane grofova Erdödy (Erdedi). *Gazophylacium*, 2002, 1–2, str. 112–121; A. Szabo, Istaknute žene iz hrvatske grane velikaške obitelji Ratkaj u Velikog Tabora. *Gazophylacium*, 2009, 3–4, str. 73–83; M. Velicogna Novoselac, Vapaj za pomoć kositrenih sarkofaga obitelji Erdody iz Klanjca. *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 1992, 12, str. 34–48; J. Vranyczany-Dobrinović, *Zur Geschichte der Familie Vranyczany*. Rijeka 1912.;

(obitelj Bedeković Komorski): J. Janković, *Pabirci po povjesti županije varaždinske*. Varaždin 1898, 40–41, 46, 53–54, 68, 77, 88, 109, 137; V. Noršić, *Povjest Župe sv. Barbare u Bedekovčini 1726–1926*. Samobor 1926, 5–11, 13–15, 17, 19–23, 25, 36–37, 47, 49–50, 53; Hrvatski kolegij u Beču. *Croatia sacra*, 1931, 1, str. 155–157; 2, 255–256, 258; V. Noršić, Regesta arkiva obitelji pl. Bedeković Komorski g. 1267–1600. *Vjesnik Državnog arhiva*, 5(1931) str. 143–162.; B. A. Krčelić, *Annuae ili historija 1748–1767*. Zagreb 1952; F. Fancev, Kmet – muž u hrvatskoj dopreporodnoj poeziji. *Savremenik*, 26(1937) 12, str. 430.

(obitelj Jelačić): I. Tomičić, Rod Jelačića. *Prosvjeta*, 6(1898) 10, str. 327–329; I. Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Nürnberg 1899, 77–78; Gj. Szabo, *Spomenici kotara Krapina i Zlatar*. Zagreb 1914, 43; S. Belošević, *Županija varaždinska i slob. i kralj. grad Varaždin*. Zagreb 1926, 35–36, 44, 49, 60, 63–69, 72, 81–82, 117, 134–135; Gj. Szabo, *Kroz Hrvatsko zagorje*. Zagreb (1940), 24, 88; V. Noršić, *Poviest župe Bl. Dj. Marije u Zlataru*. Zagreb 1942, 12–13, 53, 83, 94, 134; J. Adamček i I. Kampuš, *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*. Zagreb 1976; J. Adamček, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*. Zagreb 1980.; *Imenik dostojanstvenika, činovnika i javnih službenika Kraljevina Hrvatske i Slavonije. Zagreb 1894–1918*.

(obitelj Kallay): S. Belošević, *Zagorskom željeznicom i njezinim pobočnim prugama*. Varaždin 1932, 29–30; V. Noršić, Genealoški podatci o plemićkim porodicama iz matica župe Zlatar. *Vjesnik Hrvatskog državnog arhiva*, 11(1945) str. 189, 191–194, 201–203, 205–209, 211–212, 218–222; A. Horvat, R. Matejčić i K. Prijatelj, *Barok u Hrvatskoj*. Zagreb 1982, 76.

(obitelj Keglević): J. Janković, *Pabirci po povjesti Županije varaždinske*. Varaždin 1898, 22, 30, 39, 51; I. Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Nürnberg 1899, 86; S. Ortner, *Povjest gradine i trgovišta Krapine*. Zagreb 1899, 44–57, 152–156; E. Laszowski, *Hrvatske povijesne građevine*, 1. Zagreb 1902, 210, 216–218; F. Šišić, Hrvati na bečkom sveučilištu od god. 1453–1630. *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva*, 5(1903), str. 169; I. Bojničić, *Darovnice kralja Ferdinanda I. za Hrvatsku*. Zagreb 1906; V. Klaić, Krapinski gradovi i predaje o njima. *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, NS 10(1908–09) str. 15–28.

(obitelj Konjski): I. Kukuljević Sakcinski, Seljačka buna. *Neven*, 3(1854), str. 549; I. Nagy, *Magyarország családai czímerekkel*, 6. Pest 1860, 341; F. Rački, Gradja za poviest hrvatsko-slovenske seljačke bune god. 1573. *Starine*, 1875, 7, str. 201, 318; I. Bojničić, *Der Adel von Kroatien und Slavonien*. Nürnberg 1899, 92; Lj. Ivančan, Potomci plemena Ake. *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arhiva*,

telji.¹⁷ Sitno plemstvo i njihove kurije ne samo da su neistraženi, nego u literaturi u

7(1905), str. 75–77; Gj. Szabo, Spomenici kotara Krapina i Zlatar. *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, 13(1913–14), str. 119; J. Adamček, Građa o susjedgradsko-stubičkom vlastelinstvu 1563–1574. *Arhivski vjesnik*, 7–8(1964–65), str. 321; J. Adamček i I. Kampuš, *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*. Zagreb 1976; M. Hrg, Ubikacija nekih župa Zagrebačke biskupije iz XIV. stoljeća. *Croatia Christiana periodica*, 1(1977) 1, str. 48–49; Z. Horvat i K. Filipec, Novija saznanja o kaštelu Konjščina. *Opuscula archaeologica*, 25(2001), str. 151–152; B. Čičko, Plemićka obitelj Konjski u povijesti Konjščine. *Hrvatsko zagorje*, 12(2006) 1/2, str. 30–38; V. Noršić, Konjščina. *Tkalčić*, 10(2006) str. 395–397.

(obitelj Erdödy): I. Kukuljević Sakcinski, *Nadpisi sredovječni i novovjekli na crkvah, javnih i privatnih sgradah i t.d. u Hrvatskoj i Slavoniji*. Zagreb 1891, 66, 72–74, 89–92, 125, 234, 281–282, 299, 329, 332, 341–342, 345, 348, 351; R. Lopašić, *Hrvatski urbari*, 1. Zagreb 1894; I. Bojničić, Plemstvo i bogatstvo obitelji Erdödy. *Prosvjeta*, 3(1895) 1, str. 12, 14–15; 2, str. 44–46; E. Laszowski, Cesargrad. *Prosvjeta*, 5(1897) 4, str. 117–118; J. Janković, *Pabirci po povjesti Županije varaždinske*. Varaždin 1898, 21–103, 109–110, 112, 115, 124, 126–127; V. Klaić, *Sutla. Hrvatsko kolo*, 6(1910) str. 125–126, 140, 144, 146–147; Đ. Szabo, Izvještaj o radu Zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u godini 1911. III. Spomenici kotara Klanjec i Pregrada. *Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva*, NS 12(1912), str. 208–209, 224–226, 228–229; Đ. Szabo, *Spomenici kotara Krapina i Zlatar*. Zagreb 1914, 18, 43–44, 48; Đ. Szabo, *Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji*. Zagreb 1920, 45, 51–52, 73, 79, 82, 85, 88–90, 107, 133, 174; V. A. Duišin, *Zbornik plemstva*. Zagreb 1938, 222–224; M. Stahuljak, Neke crkve i kapele u Hrvatskom Zagorju. *Hrvatska prošlost*, 1941, 2, str. 140; I. Filipović, Ispisi iz središnjeg arhiva obitelji Erdödy u Središnjem državnom arhivu Slovačke u Bratislavi. *Arhivski vjesnik*, 21–22(1978–79) str. 181–200; A. Horvat, Pregled spomenika kulture s područja općine Klanjec. *Kaj*, 11(1979) 3, str. 21–22, 24, 26, 28–29, 35; J. Adamček, *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*. Zagreb 1980; A. Horvat, Pregled spomenika kulture područja općine Zabok. *Kaj*, 12(1980) 1, str. 85, 92, 101–102; P. Cvekan, *Franjevački samostan u Klanjcu*. Klanjec 1983, 17–22, 24, 30, 36–37, 39, 41–42, 44, 46–51, 53, 59, 61–62, 80, 83, 91, 93–96, 106; I. Filipčić, *Župa Pregrada*. Zagreb–Pregrada 1983, 30–32, 85–87; M. Beusan, Novi Dvori Cesargradski. *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 12(1992) str. 5–7, 14, 19–20; A. Szabo, Tradicija donatorstva i javnih djelatnosti ogranka obitelji Erdödy u Klanjcu od početka 17. do sredine 19. stoljeća. *Anali Galerije Antuna Augustinčića*, 12(1992) str. str. 23–33.

¹⁷ M. Bedić, Toma Erdödy proslavljeni vojskovođa i hrvatski ban. *Zbornik Moslavine*, 7/8(2004/05), str. 34–49; V. Dugački, Memoari grofa Adama Oršića, prilog poznavanju zdravstvenih prilika u drugoj polovici 18. stoljeća. *Gazophylacium*, 2008, 3–4, str. 81–88; V. Filipčić Maligec, Grof Juraj Oršić u preporodnom pokretu. *Radovi (Zavod za hrvatsku povijest)*, 29(1996), str. 163–172; N. Jagarčec, *Sidonija Rubido Erdody (1819.-1884.): prilog obilježavanja 150. godišnjice prve hrvatske opere Ljubav i zloba Vatroslava Lisinskog*. Kumrovec 1996; A. Jembrih, Putni troškovi kapetana Franje Oršića Slavetičkog. *Hrvatsko zagorje*, 2004, 1–2, str. 227–240; A. Jembrih, Ignacije Bedeković Komorski (†1744.). U: *Bedekovčina: stara i plemenita*. Bedekovčina 1997., str. 211–216; A. Jembrih, Josip Bedeković (1688.-1760.) kao kajkavski pisac. U: *Bedekovčina: stara i plemenita*. Bedekovčina 1997., str. 195–204; A. Jembrih, Kazimir Bedeković (1727.-1782.). U: *Bedekovčina: stara i plemenita*. Bedekovčina 1997., str. 205–210; M. Kunić, Životopis grofa Josipa Sermagea Susedgradskoga. *Zaprešićki godišnjak*, 7(1997), str. 106–127; Ratkaj, Ivan, misionar. *Izvješća iz Tarahumare: izvješća iz Meksika misionara, putopisca i istraživača Ivana Rattkaya (1647.-1683.)*. Zagreb 1998; A. Szabo, Istaknuti članovi hrvatske plemićke obitelji Bedeković Komorski. U: *Bedekovčina: stara i plemenita*. Bedekovčina 1997., str. 145–162; A. Tomašković, Oršić, Josipa – Betegujuče sivine vrachtel. Zagreb 1772. *Veterinarska stanica*, 1998, 5, str. 291–297; L. Vukušić, Ubojstvo barunice Katarine Keglević počinjeno 1659. godine. *Arhivski vjesnik*, 51(2008), str. 303–311.

(Marko Kiš Šaulovečki): M. Hranilović, Na Trškom Vrhu, glazbeni misterij – kako je nastao, kako uvježban, premijera i kritika. *Sv. Cecilija*, 27(1933) 6, str. 181–183; *Hrvatsko društvo skladatelja 1945.–2005*. Zagreb 2005.

najvećoj mjeri nezabilježeni,¹⁸ što ostavlja duboku prazninu u lokalnoj socijalnoj povijesti cijeloga jednog kraja, a time i same Hrvatske.

Rad je formalno i sadržajno podijeljen na četiri poglavlja gdje se u prvome govori o pojavi obitelji Galjuf u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, drugo poglavlje je fokusirano na vlasnike (a dijelom i nevlasnike/stanovnike) kurije u Vižovlju, treće nastoji temeljem povijesnih izvora (prvenstveno zemljopisnih karata) rekonstruirati razvoj kurijalnog kompleksa, dok je četvrto usmjereno na rekonstrukciju društvenog života u kuriji.

2. Obitelj Galjuf

Obitelj Galjuf¹⁹ vjerojatno je došla iz Francuske krajem XVI. ili početkom XVII. st. u sjeverozapadnu Hrvatsku jer su već 1613. godine dobili plemstvo koje je kralj Matija II. potvrdio, dodijelio grb Jakovu Galjufu, te po njemu i njegovom ocu Matiji, bratu Martinu i njihovim nasljednicima oba spola.²⁰ Hrvatski je sabor 1687. potvrdio plem-

(Branko Kallay): M. Delić, *Jugoslavenska atletika* (godišnjak). Zagreb 1954; Lj. Gajić, *Zlatna knjiga jugoslovenske atletike*. Jagodina 2000; Lj. Gajić, *Prvenstva Jugoslavije u atletici*. Jagodina 2003, 171.

(Petar Keglević): V. Noršić, Pogodba između Petra Keglevića i Cecilije Drašković, abatisa samostana sv. Klare u Zagrebu, glede isplate očinstva njegovoj kćeri Katarini. *Vjesnik Kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog zemaljskog arhiva*, 18(1916) str. 318–319; V. Klaić, *Acta Keglevichiana annorum 1322.–1527*. Zagreb 1917, str. LXVII, LXXII–LXXXVII; F. Šišić, Dva ljetopisa XVII. vijeka. *Starine*, 1918, 36, str. 368–389; M. Obad Šćitaroci, *Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja*. Zagreb 1991; J. Rattkay, *Spomen na kraljeve i banove Kraljevstava Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*. Zagreb 2001.

(Ivan Nepomuk III Erdödy) : T. Smičiklas, *Poviest hrvatska*, 2. Zagreb 1879, 389; T. Smičiklas, *Obrana i razvitak hrvatske narodne ideje od 1790 do 1835 godine*. *Rad JAZU*, 1885, 80, str. 12–13, 20; J. Janković, *Pabirci po povijesti Županije varaždinske*. Varaždin 1898, 66–76; R. Horvat, *Najnovije doba hrvatske povijesti*. Zagreb 1906, 12–13, 17, 25; S. Belošević, *Županija varaždinska i slob. i kralj. grad Varaždin*. Zagreb 1926; V. Klaić, *Crtice iz hrvatske povijesti*. Zagreb 1928; F. Fancev, *Iz naše političke prošlosti*. *Hrvatska revija*, 2(1929) 4, str. 211–216; V-n., (Čitaonica zagrebačka). *Narodne novine*, 26(1860) 6. II, str. 80.

¹⁸ Povijesni izvori bilježe cijeli niz plemićkih kurija i plemićkih obitelji na području Krapinsko-zagorske županije počevši od druge polovice XVII. st. od kojih ne samo da nema materijalnih ostataka nego niti sjećanja u narodu. Njihovi su vlasnici, plemićke obitelji, izumrli, a prezimena u brojnim slučajevima nestala.

¹⁹ Prezime se javlja i kao Gallyuff, Gallyuff, Calliuff, Galyuf

²⁰ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: I.I. Grbovnica. Grb obitelji Galjuf temeljem grbovnice iz 1613. godine dijelom poštuje heraldička pravila. To je uspravni, vojnički štit, podijeljen u tri polja. U podnožju grba je crno polje u kojemu je žučkasti lav raširenih nogu oslanjajući se na stražnju desnu nogu dok prednjom desnom nogom uzdignuto drži sablju, razjapljenih usta, isplažena crvenog jezika, račvastog repa savinutog prema gore. Na desnoj heraldičkoj strani na plavoj podlozi su tri ukrštena zlatna klasa žita, a na lijevoj heraldičkoj strani su na crvenoj podlozi također tri ukrštena zlatna klasa žita. Na štitu stoji vojnička kaciga, rešetkasta, otvorena, ukrašena krunom koja nosi čaplju koja stoji na lijevoj nozi, a u desnoj drži kamen. S vrha kacige širi se s vanjske strane štita plašt koji je na desnoj heraldičkoj strani crni sa žutom bojom, a na lijevoj heraldičkoj strani je crveni s bijelom bojom. Nedosljednosti u heraldičkim pravilima očituju se u tome da se na kruni ne nalazi glavni lik koji se nalazi na štitu (umjesto lava je čap-

stvo Matiji Galjufu i njegovoj sestri Katarini.²¹ Poput Jakova, provizora Petra Erdődyja u Cesargradu²², sin Adam Galjuf bio je također službenik obitelji Erdődy, a o važnosti obitelji svjedoče činjenice da su npr. prilikom krštenja Pavlove kćeri Marije Terezije 1741. u tuheljskoj crkvi kumovi bili Karlo Josip Ratkaj i žena Marija Kristina rođena Keglević²³, a sljedeće godine pri krštenju kćeri Ane Marije kumovali su Ladislav Erdődy i supruga.²⁴ Kada su tijekom XVII. st. velikaši započeli dodjelu posjeda svojim službenicama po vlastelinstvima, Galjufi su ih prvo dobili na području neposredno ispod same utvrde. Tako je Matija 1696. godine bio vlasnik kurije negdje kod Brezja, kao i njegov unuk Adam.²⁵ S druge strane Cesargradske gore, u tuheljskoj župi, Galjufi se u izvorima javljaju 1672. godine, kada je u župnoj crkvi bio kršten Juraj Galjuf, sin Ivana i Katarine²⁶, a u prvoj polovici XVIII. st. držali su i Trsteno (1739. godine Pavle Galjuf). Stjepan (Adamov sin) ženidbom s Barbarom Bogati 1692. dobio je Lenišće,²⁷ koje je ostalo u vlasništvu Galjufa još i u vrijeme Josipa Aleksandra. Čini se vjerojatnim da je u samome mjestu Tuhelj postojala kurija, budući da izvor navodi da se radilo o kućnom broju 8 ili 81 (nečitko)²⁸. U prilog tome govori i činjenica da je neimenovani sin Pavla Galjufa (umro 1761) bio pokopan u kapeli sv. Stjepana, na starom tuheljskom groblju, kao i Josip, Jurajev sin (1766). Druga loza, po Danijelovoj liniji, živjela je u Lenišću, a mjesto pokopa bilo je u crkvi

lja). Lijeva heraldička strana štita na crvenoj boji ima žute ukrštene klasove, premda heraldička pravila o kombinaciji boja/metala nalaže bijele ukrštene klasove.

²¹ Članovi obitelji još su tri puta zatražili potvrdu plemstva pri Varaždinskoj županiji, i to Stjepan Galjuf 1761., Pavle Galjuf 1770. i Josip Aleksandar 1844. (HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 1.2.1; 1.2.2; 1.2.4.)

²² HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.2.2.1. Zalog sjenokoše: Očitovanje Mihovila Berlobašića, kmeta Petra Erdődyja, o zalogu sjenokoše na području Cesargrada Jakovu Galjufu, cesargradskom provizoru; 1610.

²³ *Matična knjiga rođenih Župe Tuhelj (1740–1762)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QS7-L99X-3Q72?i=183&wc=9R2Q-GPX%3A391644801%2C391687301%2C954382001&cc=2040050> (pristupljeno 12. XI. 2016)

²⁴ *Matična knjiga rođenih Župe Tuhelj (1740–1762)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QS7-L99X-3Q72?i=183&wc=9R2Q-GPX%3A391644801%2C391687301%2C954382001&cc=2040054> (pristupljeno 11. I. 2017)

²⁵ Lukinović 1992, str. 219.

²⁶ *Matična knjiga rođenih Župe Tuhelj (1670–1737)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QSQ-G99X-3BI?i=8&wc=9R2Q-RMW%3A391644801%2C391687301%2C391690501&cc=2040054> (pristupljeno 12. I. 2017)

²⁷ Toma Erdődy prodao je 1666. selišta, vinograde i kmetove na posjedu Lenišće Stjepanu ml. Boghatiju i njegovoj zaručnici Heleni Tompa za 1000 rajnskih florena.

²⁸ Godine 1786. kurija u župi Tuhelj kućni br. 81 (Kurija Galjufa u Tuhlju nosila je kućni broj 81. Tu je umro krojač Leflerr, pokopan kod sv. Margarete). *Matična knjiga umrlih Župe Tuhelj (1775–1817)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QS7-899X-DCRD?i=294&wc=9R27-PTL%3A391644801%2C391687301%2C391692601&cc=2040054> (pristupljeno 23. IX. 2017)

sv. Margarete (na brijegu neposredno iznad kurije). Posljednji je zapis o postojanju Galjufa na području župe Tuhelj iz 1786. godine. Jedan od Galjufovih posjeda sa sjeverne strane Cesargradske gore, a koji je bio dio vlastelinstva Veliki Tabor, bila je Horvatska, koja je do 1770. bila u vlasništvu Nikole, a nakon njegove smrti predmet spora njegove djece Ladislava i Dorotee Galjuf.²⁹

Tijekom više od tri stotine godina obitelj se razgranala i posjedovno proširila na području Zagrebačke, Križevačke i Varaždinske županije. Osim inicijalnih posjeda, cesargradske, a poslije i velikotaborskoga vlastelinstva, sredinom XVIII. st. posjedovali su i Vižovlje kraj Velikoga Trgovišća.

Obitelj Galjuf je na podcesargradskom području obitavala više od stotinu godina, tijekom kojih su se izmijenila tri naraštaja u dvije linije – Stjepana (supruga Barbara Bogati) i Matije. Stjepanova linija, preko sina Nikole vodila je do Ladislava, prvoga zabilježenog posjednika dobra Vižovlje.

Slika 1. Grb obitelji Galjuf (Izvor: HR-HDA-716. Obitelj Galjuf, 1.1. Grbovnica)

²⁹ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.10.2.2. Parnica Ladislava Galjufa protiv Dorotee (rod. Galjuf) i Ivana Šimanovića zbog diobe posjeda Mala Horvatska; 1800.

3. Posjednici Vižovlja

Ladislav Galjuf, plemićki sudac Varaždinske županije te prisjednik Sudbenoga stola Varaždinske i Sudbenoga stola Križevačke županije, rođen je u Poljani kraj Ivanić-Grada 1729. godine.³⁰ Tri puta se ženio. S prvom ženom, Anom Oreški, imao je 11 djece: Josipa Ivana (r. 1750)³¹, Pavla Ignjaca (r. 1751), Ignjaca Antuna (r. 1752)³², Suzanu Klaru (r. 1745), Ladislava Nikolu (r. 1756), Doroteu (r. 1758), Reginu Anu (r. 1761), Anu Magdalenu (r. 1763), Stjepana (r. 1764), Stjepana II. (r. 1766) i Julijanu (r. 1770). S drugom ženom, Suzanom Katinčić, imao je dva sina: Josipa Aleksandra (r. 1779) i Sigismunda (r. 1782). S trećom ženom Kristinom nije imao djece. Umro je 1820. i pokopan je u kripti kapele Blažene Djevice Marije na Strmcu³³, a tri godine potom umrla je i Kristina u Zagrebu³⁴, vjerojatno u kući koju su ona i Ladislav kupili 1817³⁵.

Premda je Ladislav zabilježen kao prvi posjednik Vižovlja iz obitelji Galjuf, te da mu je u Vižovlju kršten i prvi sin Josip Ivan³⁶, zanimljiv je podatak da je u srpnju 1729. u Velikom Trgovišću krštena Ana, nezakonita kći Ane Novosel i nekoga Galjufa³⁷. Neobično je da se u matičnoj knjizi zabilježilo ime oca nezakonitoga djeteta. Osobno ime nije navedeno, ali može se pretpostaviti da se radilo o Stjepanu, Ladislavovu ocu, a što implicira da je Stjepan možda ipak bio prvi iz obitelji posjednik dobra Vižovlje.

³⁰ FamilySearch, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/2:2:3QMC-FFQ> (pristupljeno 16. IX. 2017.) Stjepan, Ladislavov otac, bio je redovni bilježnik i odvjetnik Križevačke županije, upravitelj dobara zagrebačkoga biskupa, dvorski župan (*comes curialis*) Topuske opatije te prisjednik Sudbenoga stola Zagrebačke županije. Stjepan je imao posjede i u Turopolju.

³¹ Netočan je navod da je Ladislavov sin Josip »bio zagrebački kanonik i župnik u Gradecu, arhiđakon vaškanski, rektor zagrebačkoga sjemeništa za mladi kler te rektor kolegija u Beču, a 1756. godine postao je prisjednikom Banskog stola« (Analitički inventar: obitelj Galjuf, pristupljeno 17. XII. 2016., http://arhinet.arhiv.hr/_Pages/PdfFile.aspx?Id=3774) budući da je Josip Ivan rođen 1750. godine.

³² Odvjetnik, profesor prava pri Kraljevskoj akademiji znanosti u Zagrebu te pravni zastupnik dobara Ivana VIII. Draškovića.

³³ *Matična knjiga umrlih Župe Veliko Trgovišće (1743–1829)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QSQ-G99X-399J-Y?i=102&wc=9R2Q-K62%3A391644801%2C392108201%2C954400701&cc=2040054> (pristupljeno 22. IV. 2017.)

³⁴ *Matična knjiga umrlih Župe Veliko Trgovišće (1743–1829)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QSQ-L99X-39WD-R?i=45&wc=9R2Q-K62%3A391644801%2C392108201%2C954400701&cc=2040054> (pristupljeno 10. XI. 2017.),

³⁵ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.31.2. Očitovanje Franje Hormayera o prodaji kuće s vrtom i vinogradom Ladislavu i Suzani Galjuf; 1817.

³⁶ *Matična knjiga rođenih Župe Veliko Trgovišće (1681–1743)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QSQ-G99X-3LX6?i=112&wc=9R2Q-FM9%3A391644801%2C392108201%2C954400601&cc=2040054> (pristupljeno 15. XI. 2017.)

³⁷ *Matična knjiga rođenih Župe Veliko Trgovišće (1681–1743)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QST-899X-S7CY?i=161&wc=9R2Q-W3P%3A391644801%2C392108201%2C392108401&cc=2040054> (pristupljeno 15. XI. 2017.)

Ladislava je na posjedu naslijedio sin Josip Aleksandar³⁸ koji je u Vižovlju kršten (15. IV. 1779), preminuo u Mirkovcu (2. IX. 1854., vjerojatno tijekom nekoga posjeta)³⁹, a pokopan je ispred kapele Blažene Djevice Marije na Strmcu⁴⁰. Budući da mu je grob bio često pljačkan, nadgrobna je ploča naknadno premještena u stijenu svetišta kapele.⁴¹ O ranom razdoblju Aleksandrova života ne zna se mnogo. Poznato je da je školske godine 1798/99. upisao prvu godinu prava, a na drugoj godini studija slušao domaće pravo, kazneno pravo, politiku i »scientia comerci« te učio mađarski jezik.⁴² Očito obiteljska financijska situacija nije bila povoljna za mladoga studenta jer se otac Ladislav 1792. obratio Kaptolu za sudjelovanje svojega sina Josipa u fondu koji je za obrazovanje dvojice mladića od svojega roda utemeljio pokojni biskup Josip Galjuf.⁴³ Po završetku školovanja Aleksandar je obavljao razne činovničke poslove. Bio je bilježnik pri Kraljevskom ravnateljstvu škola Zagrebačkoga distrikta (1802–1808)⁴⁴, a potom službenik Križevačke i Varaždinske županije (sigurno do 1820), što mu očito nije priskrblijvalo dovoljno sredstava za život jer je podžupan Križevačke županije izvještavao o njegovoj neimaštini.⁴⁵ Njegove su se financijske teškoće smanjile smrću oca Ladislava (1820), odnosno pomajke Kristine (1823), od kojih je naslijedio Vižovlje⁴⁶, a vjerojatno ubrzo potom i odselio u Zagorje.⁴⁷ Njegovu prisutnost u

³⁸ Krsni kumovi su bili Aleksandar Sečen i Erdódy. *Matična knjiga rođenih Župe Veliko Trgovišće (1743–1803)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-899X-3R38?i=250&wc=9R2Q-FM9%3A391644801%2C392108201%2C954400601&cc=2040054> (pristupljeno 15. XI. 2017)

³⁹ *Matična knjiga umrlih župe Veliko Trgovišće (1829–1857)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L99X-39QH-6?i=396&wc=9R2Q-K62%3A391644801%2C392108201%2C954400701&cc=2040054> (pristupljeno 22. III. 2017)

⁴⁰ Strmečka kapela nalazi se u blizini Vižovlja, nedaleke zračne udaljenosti.

⁴¹ Tekst na nadgrobnoj ploči glasi: *Hic jacet Josephus Alex. Gallyuff, bonorum Visovlye fundator, obiit in Mirkovecz 2. Sept. 1854. anno aetatis 76, cum adversitatibus vitae dimidio fere saeculo certantem optimum maritum trenerrimum patrem lugent grata consors Catharina nata Novak, pius filius Ludovicus.* (Dobronić 1997, str. 110)

⁴² HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.14.1.1. Svjedodžba A. Galjufa

⁴³ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.20.3. Novčana potpora za obrazovanje sina Josipa A. Galjufa

⁴⁴ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.14.2.1. Bilježnik pri Kraljevskom ravnateljstvu škola

⁴⁵ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.14.1.2. Svjedočanstvo podžupana Križevačke županije o neimaštini Josipa A. Galjufa; 1820.

⁴⁶ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.30.1.2. Pogodba za dobra Vižovlje i Požarkovec: Josip Aleksandar Galjuf sa sestrama Terezijom Jelačić, Anom Faby i Dorotejom Fišer sklapa pogodbu prema kojoj su mu one prepustile dobra Požarkovec i Vižovlje, tražeći da im on zauzvrat novčano nadoknadi učinjene popravke na dobrima i ostale troškove; 1827.

⁴⁷ Aleksandar je zasigurno jedan dio života proveo u Zagrebu jer je posjedovao kuću u Vlaškoj ulici 114, a koju je stekao nasljedstvom od oca (HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.25.1.2. Predaja dobra Špiranec Josipu A. Galjufu. Očitovanje izvršitelja oporuke Ladislava Galjufa o predaji dobara Špiranec i Lenišće te predija u zagrebačkoj Vlaškoj ulici Josipu A. Galjufu; 1820).

Vižovlju na kućnom broju 43 izvori su zabilježili od 1835. do 1845. godine⁴⁸, i to kao samca. U nešto poznijoj dobi, iako je bilo izgledno da se nikada neće oženiti,⁴⁹ odlučio se sklopiti brak. Stoga je 1844. zaključio zaručnički ugovor sa svojom rođakinjom Ernestinom Oršić (kćerkom Julijane Oršić, odnosno unukom svoje sestre Tereze udane Jelačić).⁵⁰

Usprkos činjenici da je Josip Aleksandar imao ukupno trinaestero (uglavnom) polubraće i polusestara, njegova privatna korespondencija svjedoči o dubokoj usamljenosti. Koncepti triju pisama⁵¹ koja je namijenio rođakinji Julijani Oršić (rođenoj Jelačić Bužinski) govore tome u prilog: *ak nimam od mojih rodbinih nikoga drugoga kak tebe za kom moje serce gine*⁵². Julijana je sa suprugom Ernestom Oršićem imala dvije kćeri – Ernestinu i Amaliju⁵³, a Josip Aleksandar je očito želio održavati obiteljske i prijateljske odnose i sa svojim pranećakinjama. Njegove dobre namjere (a možda i pogrešan pristup) i izgled kod su mladih djevojaka izazivali podsmjeh (*vse spotnice zverhu imaju, kakvoga nosa, kakve ruke i persti, kakve oči*)⁵⁴, a praujak im je bio predmet ismijavanja: *Amaliji pisal jesem tak bedasto i zločesto nemški pisal jesem, da vse mnogem mladem ljudem njega je kazala i da se jesu zverhu moje bedastoče zsmehavali zato tebe lepe prosim ako tebi je kaj nato lešće da se iz mene ne budu sponrice delale tvoje kćerc tak da bi dostojala toga lista od Amalije vzeti i meni nazad poslati*.⁵⁵

Zaruke nisu dugo potrajale i već sljedeće godine Aleksandar je pokrenuo sudski spor s Ernestinom zbog razvrgavanja zaručnikoga ugovora.⁵⁶ Sudski su se postupci otezali još nekoliko godina, ali se Aleksandar ipak 1848. oženio s Katarinom

⁴⁸ *Župa Veliko Trgovišće. Status animarum 1834–1845*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QST7-899X-17TJ?i=100&wc=9R2D-VZS%3A391644801%2C392108201%2C392109201&cc=2040054> (pristupljeno 3. IV. 2017)

⁴⁹ Godine 1842. Aleksandar sastavlja svoju posljednju volju prema kojoj je nasljednica Vižovlja Ana udova Sermage, rođena pl. Novosel. Kut. 3

⁵⁰ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.14.5.1.5.1. Zaručnički ugovor Josipa A. Galjufa i Ernestine Oršić; 1844.

⁵¹ Pisma su datirana s 28. siječnjem 1838. i 16. listopadom 1840., dok je treće nedatirano. Vidi Kolar [Krpan Smiljanec] 2004.

⁵² Kolar [Krpan Smiljanec] 2004., str. 132.

⁵³ Amalija Oršić, Amalija (1820–1851) bila je udana za Đuru Erdődyja (1823–1849), posjednika u Razvoru. Oboje su pokopani pred ulazom u crkvu Blažene djevice Marije u Klanjcu.

⁵⁴ Kolar [Krpan Smiljanec] 2004.

⁵⁵ Isto.

⁵⁶ Parnica Josipa A. Galjufa protiv rođakinje Ernestine Oršić vodena pred Konzistorijem Zagrebačke biskupije radi razvrgavanja zaruka, sklopljenih zaručničkim ugovorom: *Ernestina Oršić, In causa invalidatoria nobilis Josephi Alexandri Galliuff ut A. contra haerulam comitissam Ernestinam Orsich de Szlavetich velut I. coram s. Officio dioecetano Zagrabiensi 31. Marti 1845 ad praetensi sponsalistic contractus rescissionem : ... ex parte incattae humillima informatio. [In calce:/Incatta /i. e. Ernestina Oršić/].*

Novak.⁵⁷ S njom je imao sina Ljudevita (rođen 1850). Sačuvan je samo jedan Aleksandrov portret⁵⁸, a njegov opis s *Putnoga lista*⁵⁹ u poznoj dobi (godinu dana prije smrti) govori da se radilo o osobi srednjega uzrasta, sijede kose, *obličja duga, očih plava, nosa i ustah primerenih*.

Samo nekoliko mjeseci nakon Aleksandrove smrti, Katarina se u travnju 1855. preudala za Dragutina Mereya⁶⁰, Mađara (rođena 1816. u Esztergomu), za kojega Viktor Kralj kaže da je *za vrijeme revolucije pobjegao u ovaj kraj i tu se priženio*.⁶¹ Nakon okončanja sudskih procesa u Mađarskoj, Merey je obnašao neke političke funkcije – bio je carski i kraljevski komornik (1861) i župan Županije Somogy.⁶² Možda upravo zato što je bio stranac, i nakon njegove smrti među poslugom i stanovništvom kolale su priče o starom gospodaru koji nije znao niti riječi hrvatskoga jezika, ali među seljacima je bio strah i trepet.⁶³

Da Merey nije bio emocionalno vezan za Vižovlje (bio je samo *priženilec*, stranac, koji se u obitelji slučajno pojavio), potvrđuje činjenica što je upravo on 1868. *poslao iz svojega grada Visovlja u Varaž. županiji cijeli obiteljni Arhiv, koji je sastavljen od*

/S. l. : s. n., s. a./ (HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.14.5.1. Parnica Josipa A. Galjufa protiv Eleonore Oršić za poništenje zaručničkog ugovora)

⁵⁷ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.14.1.5. Ženidbeni ugovor s Katarinom Novak; 1848.

⁵⁸ https://www.myheritage.com/hr/research?action=query&formId=master&formMode=1&qname=Name+fnmo.2+fnmsvos.1+fnmsmi.1+ln.Galliuff+lnmo.4+lnmsdm.1+lnmsmf3.1+lnmsrs.1&qevents=event00000000=Event+et.any+epmo.similar&qevents=List&useTranslation=1&utm_campaign=billiongraves_records&utm_content=66344264&tr_ad_group=legacy_widgets_nov_2015&tr_campaign_id=8929621&utm_source=partner_billiongraves&utm_medium=partner&tr_device=c&dclid=CJW4x6n34tQCFciUdwodCSkDVg (pristupljeno 13. II. 2017)

⁵⁹ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.14.1.6. Putni list

⁶⁰ Merey je u to vrijeme već bio nastanjen u Hrvatskoj i to kao najmoprimac dobara Mačkova Ves i Prikraje. HDA *Matična knjiga vjenčanih Župe Veliko Trgovišće (1820–1857)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L99X-39QY-L?i=291&wc=9R2Q-K62%3A391644801%2C392108201%2C954400701&cc=2040054> (pristupljeno 15. IX. 2017)

⁶¹ Misli se na mađarsku revoluciju 1848. godine (Kralj 1940, str. 21).

⁶² *Narodne novine*, 15. XI. 1861., str. 393.

⁶³ Viktor Kralj je u pripovijetci *Moć praznovjerja* zabilježio narodne priče o strancu gospodaru: *Staroga cesarskog i kraljevskog komornika i velikog župana, koji nije znao ni tri hrvatske riječi osim nekoliko psovki, što ih je »milostivi gospodin« za nevolju upamtio i tvrdim mađarskim naglaskom izgovarao, bojalo se sve, i služinčad, od koje je jedini moj otac bio domaći čovjek i Hrvat, i ponizni nepovjerljivi seljaci. Taj je strah bio tako velik, da su iza Merejeve smrti nastale čitave priče među praznovjernim svijetom. Godinu dana javljao se duh Merejev. Sad bi ga vidjeli u sutonu na ulazu u groblje Majke božje snježne, kako nepomično stoji i gleda u dolinu na svoj dvor, gdje je još živjela njegova žena; sad bi se opet na glas zvana prošetao šumicom nedaleko dvora, a »očevici« su još tvrdili, da se nikako nije uklanjao drveću, već je nesmetano hodao po otvorenome polju. Moj pokojni stric, koji je Mereju donosio poštu u kožnatoj torbi, željezom okovanoj, kleo se svim »svecima i sveticama božijima«, da je vidio staroga gospodina kod kamenog kipa na raskršću, kako pruža ruku za torbom. (Kralj 1940)*

više tisuća listina, a obeća da će čim prije i mnogo knjiga darovati.⁶⁴ Dakle, Merey se riješio velikoga dijela obiteljskoga arhiva Galjufa i obitelji koje su bile vezane uz Galjufe. Ubrzo potom *Preuzv. g. grof Dragutin Merey uz stare obilne darove doda ove godine tri velika sanduka različitih knjiga.*⁶⁵

Dragutin Karlo Merey umro je 1874. u Zagrebu⁶⁶, a pokopan na Strmcu, neposredno uz grob Ljudevita, prethodnoga muža svoje supruge. Moguće da ga je smrt zatekla u Demetrovoj 5, u kući vlasnica koje je još 1878. bila Katarina,⁶⁷ koja je umrla 1896. u Zagrebu zbog *greške srca* i pokopana je na *skupnom groblju*⁶⁸.

Katarinu je nadživio i naslijedio sin Ljudevit. O njegovoj mladosti malo je toga poznato. *Galliuff je bil v obrtnih naukih v Šopronji; govori nemški, tolče madjarski, hrvatski ume malo, govori silno slabo.*⁶⁹ Izvori ne spominju Ljudevita u Vižovlju sve do 11. svibnja 1887. godine⁷⁰, kada je grupa posjetilaca na čelu s Ivanom grofom Vojkovićem u Vižovlju ponudila kandidaturu kućedomačinu za saborski mandat kao predstavniku Klanječkoga kotara⁷¹. Predizborna je kampanja bila vrlo zanimljiva, a pristaje opozicije (kandidat Šime Mazzura) oštro su kritizirali Galjufa: *Uzeše na sve moguće načine pogrdjivati ga o pred narodom ocrnjivati: da ne umije hrvatski, da nije rođeni Hrvat, već Magjar, da je kandidat magjaraonski, a ne narodni: ako on bude izabran, da će nam domovina biti Magjarom prodana, da će se naša djeca već u pučkih školah morati magjaraonski učiti.*⁷² Ipak je na području Klanjca (a i Klanječkoga kotara) Galjuf dobio izbore: *Od 149 izbornikah došlo jih je na biralište 134 kojih 78 glasovalo je za gospodin Galliuffa, a samo 56 za gospodina Mazzuru, i tako je kandidat narodne stranke sa 22 glasa većine prodro, makar si je opozicija preduzela bila još na biralištu samom izbornike terorizirati i hvatati.*⁷³ Usprkos brojnim aktivnostima opozicije, Lju-

⁶⁴ Luetić 2001, str. 222.

⁶⁵ Isto, str. 231.

⁶⁶ *Matična knjiga umrlih. Župa sv. Marka, Zagreb (1867–1878)*, FamilySearch, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3Q57-L99X-9D3H?i=48&wc=9R2Q-7M4%3A391644801%2C392108201%2C392108301&cc=2040054> (pristupljeno 29. X. 2017.)

⁶⁷ Dobronić 1959, str. 54.

⁶⁸ *Matična knjiga umrlih. Župa sv. Marka, Zagreb (1867–1878)*, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QSQ-G99C-RV1P?i=483&cc=2040054&cat=468887> (pristupljeno 17. IX. 2017.)

⁶⁹ Izza Sotle, 23. junija. (Hrvatske volitve). *Slovenec: političen list za slovenski narod*, 25. VI. 1887.

⁷⁰ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju* pohranjena je Zbirci rukopisa i stare grade NSK u Zagrebu pod signaturom R 4421.

⁷¹ Više o izborima vidi u: M. Krpan Smiljanec, Klanjec – život u 19. stoljeću. *Historijski zbornik*, 2019, 72/1, str. 63–90.

⁷² Izbori za sabor: iz Klanjca, 26. lipnja, *Narodne novine*, 30. VI. 1887.

⁷³ Izbori za sabor: iz Klanjca. *Narodne novine*, 26. VI. 1887.

devit je pobijedio i na parlamentarnim izborima 1892. godine: *Izbor započe točno u devet sati, a oko 10 sati dodjoše izbornici vanjskih obćinah pod zastavom sa svojim kandidatom i glasbom na čelu te svi glasovaše za gospodina Ljudevita pl. Galliuffa, koji je u 11 sati imao već 105 glasovah.*⁷⁴

Prva Ljudevitova žena bila je Henrika Henrietta iz obitelji Rose (rođena 1848), s kojom je imao: sinove Milana (1872–1894), Dragutina (1876–1894), Franju (1885–1920) i kćer Veru (1886–1954). Od sve djece samo je Milan bio rođen u Vižovlju, a svi su živjeli u Visokoj ulici br. 12. u Zagrebu. Franjo i Vera (udana Ritzoff) pokopani su u zajedničkoj grobnici u Zagrebu na Mirogoju⁷⁵, kao i Verina istoimena kći (Calliuff-Blažić, umrla 1996)⁷⁶, ali pod prezimenom Calliuff. Teško je za pretpostaviti da se radi o pogrešci na nadgrobnoj ploči, vjerojatnijim se čini namjerno iskrivljavanje prezimena. Supruga Henrika umrla je ubrzo po rođenju kćeri Vere, 1887. godine.⁷⁷

Početkom XX. st. Ljudevit je još živio u Hrvatskoj⁷⁸, kada je prodao Vižovlje. Vjerojatno se prije početka Prvog svjetskog rata odselio u Mađarsku, ali nije poznato kada se oženio drugi put, i to s Marijom Pirker. S njome je imao sina Belu, nadzornika Mađarske narodne banke, kćer Mariju i sina Emera Janoša, a koji se javljaju na obavijesti o Ljudevitovoj smrti 1933. godine.⁷⁹ Bela se u Mađarskoj oženio Ilonom Szlábigi i 1917. im se rodio sin Tibor⁸⁰, a već 1920. s Ilonom Rádi dobio je kćer Mariju (ili Marijanu). Bela je bio bankovni činovnik, te se bavio i prevodenjem.⁸¹ Umro je 1979. godine u dobi od 87 godina.⁸² Tibor je 1970-

⁷⁴ Isto.

⁷⁵ FamilySearch, <https://familysearch.org/search/record/results?count=20&query=%2Bgivenname%3Avera-%20%2Bsurname%3ACalliuff~> (pristupljeno 10. X. 2017)

⁷⁶ BillionGraves Indeks, <https://familysearch.org/ark:/61903/1:1:Q2BL-C5KG> (pristupljeno 30. IX. 2017)

⁷⁷ FamilySearch, https://familysearch.org/search/record/results?count=20&query=%2Bgivenname%3AHenrika-%20%2Bsurname%3Arose-%20%2Brecord_country%3ACroatia (pristupljeno 7. X. 2017)

⁷⁸ Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu 1909. *Hrvatski planinar*, 1. III. 1909.

⁷⁹ *Matična knjiga umrlih 1895-1980. Budimpešta*, FamilySearch, <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33HT-6L6S-5DN?i=28&cc=1452460> (pristupljeno 12. III. 2017)

⁸⁰ Hadtörténeti Intézet és Múzeum. Hadtörténeti Múzeum. Betűrend szerinti névmutató, <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http%3A%2F%2Fmilitaria.hu%2Fadatb%2Fvelvartariuj%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FHM%25201GAZOL%2C3%93%2520BIZ.%2520Cse-He.doc> (pristupljeno 20. XII. 2016.)

⁸¹ Na mađarski je preveo roman Lewisa Wallacea *Ben Hur* (Budapest 1972). WorldCat., <http://www.worldcat.org/title/ben-hur-bibliai-regeny/oclc/907506640> (pristupljeno 7. XII. 2016.),

⁸² *Gallyuff, Béla*. Petőfi Irodalmi Múzeum. Magyar életrajzi index (Nekrológ), <https://opac-nevter.pim.hu/record/-/record/PIM334571> (pristupljeno 27. X. 2017.)

-ih emigrirao u London, gdje se 1972. oženio s Joyce Rivers, promijenio prezime u Gertai, a dvije godine potom zatražio britansko državljanstvo.⁸³ Nije poznato je li imao potomaka, kao niti kada je umro. Po svemu sudeći, Tibor je bio posljednji izravni muški potomak Galjufa iz Vižovlja, ali se odrekao obiteljskoga prezimena.

Dio svojega djetinjstva u dvorcu je proveo i književnik Viktor Kralj⁸⁴, čiji su roditelji – majka Marija rođena Sluga i otac Antun – bili službenici u dvorcu. Antun je bio špan pa to vjerojatno objašnjava i činjenicu da su pokopani u grobnici kraj kapelice, tik uz grob Josipa Aleksandra. U jednoj od svojih autobiografskih pripovijetki⁸⁵ Kralj donosi sjećanja na priče iz vremena kada je u dvorcu živio stari gospodar Merey, za kojega su njegovi roditelji radili, a na groblju su i pokopani uz njega: *... leži zakopan i njihov gospodar cesarski i kraljevski komornik Karl pl. Merey, veliki župan od Kapošvara, odakle je za vrijeme revolucije pobjegao u ovaj kraj i tu se priženio. Premda je sam veliki župan i komornik bio uza sve časti onoga vremena čovjek upravo čednih zahtjeva, koji se bavio više knjigom nego gospodarstvom, opet je život u dvorcu Vižovlje prolazio kao i kod drugih zagorskih plemića bezbrižno i veselo...*⁸⁶.

Kralj je odrastao kod strica na Strmcu, gdje je imao punu slobodu. *Kad sam bio veći, pa su me roditelji smjeli uzeti k sebi u dvor, nestalo je mahom svih tih radosti, a prije svega slobode. Najteže sam osjećao samoću. Dadoše mi malu mračnu sobicu, nisku i presvođenu sa željeznim rešetkama na prozoru, sa starinskom limenom Marijom izbušenih očiju i s jednom ružnom slikom, koja je prikazivala babu vračaru s kartama u ruci...*⁸⁷. Kralj se sjeća kako je njegova obudovjela majka po noći, kradomice otišla na groblje u Strmcu i zastala kraj groba svojega gospodara Mereya, čija je grobna ploča bila razbijena jer su razbojnici provaljivali u grob.

Kraljeva polusestra po majci Katarina (izvanbračna kći Marije, a prema obiteljskim pričama dijete »grofa Galjufa«) iz Vižovlja se udala za Adama Augustinčića, oca znamenitoga kipara Antuna, te se obitelj naselila u centru Klanjca⁸⁸ gdje su izgradili obiteljsku kuću.

⁸³ The London Gazette, 26. II. 1974., <https://www.thegazette.co.uk/London/issue/46221/page/2579/data.pdf> (pristupljeno 27. II. 2018)

⁸⁴ O životu i djelovanju V. Kralja vidi u: K. Pranjko, Kralj, Viktor. *Hrvatski biografski leksikon*, 8, Zagreb 2013., str. 29; <https://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=10731> (pristupljeno 4.VII 2017.)

⁸⁵ Kralj 1940.

⁸⁶ Isto, str. 21.

⁸⁷ Isto, str. 24.

⁸⁸ *Matična knjiga vjenčanih Župe Veliko Trgovišće (1878–1903)*, <https://familysearch.org/ark:/61903/3:1:3QSQ-G99X-SRJ?mode=g&i=121&cc=2040054&cat=552219> (pristupljeno 17. III. 2018)

Slika 2. Dvorac Vižovlje⁸⁹

4. Kurija Vižovlje

Kurija Vižovlje, klasicistički objekt jednostavnoga pravokutnog tlocrta, smještena je u neposrednoj blizini Velikoga Trgovišća, uz cestu koja prema zapadu vodi k Strmcu, na položaju karakterističnom za zagorske plemićke kurije – na brijegu. Koristeći konfiguraciju terena, prednosti valovita podbrežja, planiranje gradnje prilagođeno je terenu krajolika tako da frontalna strana, okrenuta ka jugu ima dva kata, a suprotna, dvorišna, jedan kat. Portal je kasnogotičkoga oblika s ravnim lukom, ukrašen klasicističkim motivima diska i rozeta sa zabilježenom 1839. godinom i natkriven je portikom na četirima stupovima. Uzdužna pročelja (zapadno i istočno) izvedena su sa sedam, a zabatna (sjeverno i južno) s tri prozorske osi. Anđela Horvat zabilježila je postojanje perivoja s lipama, jablanovima i smokvama.⁹⁰

Đuro Szabo posjedovao je vjerojatno jedinu staru fotografiju dvorca: *Polazeći dalje sve dolinom Horvatskog potoka ostaje na desno u tom humskom kraju starinski dvor Vižovlje, nekada posjed familije Galjuf: jednostavna gradjevina s balkonom nad ulazom s visokim, starinskim krovom. Predamnom leži fotografija, tamo iz davnih dana šezdesetih godina, dok je tamo gospodovao mađarski izbjeglica iz 1848. Mery...*⁹¹

Vižovlje (*curia Wysowlye*) se u izvorima prvi put spominje 1598. u popisu domaćinstava kmetova, želira, predijalaca, plemića armalista i plemića jednoselaca kao kurija Pavla Štefkovića (*Steffkorych*) na cesargradskom vlastelinstvu dijela Petra

⁸⁹ (izvor: <https://www.bing.com/images/search?view=detailV2&ccid=p%2byVg9Aj&id=0DE36B5E1CEE40FE0F0175E529C58E6B58708B55&thid=OIP.p-yVg9AjXILxqPJqLSbYowHaFS&mediaurl=http%3a%2f%2fstatic.panoramio.com%2fphotos%2flarge%2f33155342.jpg&exph=435&expw=610&q=dvorac+vi%2c5%beovlje&simid=608016377645042161&selectedIndex=0&ajaxhist=0>)

⁹⁰ Horvat 1980.

⁹¹ Szabo 1939., str. 42.

Erdődyja.⁹² Kako je XVII. st. bilo doba zamaha nastajanja kurija na vlastelinskim posjedima, tako ih je na cesargradskom vlastelinstvu te godine bilo više od 30, a po dizali su ih „vlastelinski službenici i drugi plemići.“⁹³

Najstariji izvori koji omogućuju rekonstrukciju izgradnje i promjena građevinskoga kompleksa jesu Prva (1763–1787), Druga (1806–1869) i Treća (1869–1887) vojna izmjera Habsburške Monarhije⁹⁴, katastarska karta autora M. Felje⁹⁵, Ugarske katastarske karte iz 19. stoljeća⁹⁶ te nacrti gradnji gospodarskih objekata koje je naručio Josip Aleksandar Galjuf.⁹⁷

Slika 3. Felja, M. Vižovlje: mappa (Izvor: NSK u Zagrebu, Kartografska zbirka, sign. XI-SK-J-88)

⁹² Adamček, Kampuš 1976., str. 483.

⁹³ Adamček 1980., str. 438.

⁹⁴ Mapire: The historical map portal, http://mapire.eu/en/map/europe_XVIII_century/?layers=osm%2C90%2C92%2C99%2C100%2C103%2C120&bbox=1758458.0966560293%2C5782503.898080399%2C1763044.31835314%2C5784675.187415125 (pristupljeno 17. I. 2017.)

Mapire: The historical map portal, <http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/?layers=osm%2C5%2C42&bbox=1755264.8049382805%2C5781238.4407334495%2C1764437.2483325018%2C5785480.695803277> (pristupljeno 14. I. 2018.)

Mapire: The historical map portal, <http://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C179&bbox=1757405.0417302625%2C5782100.745958797%2C1761991.2634273732%2C5784221.87349371> (pristupljeno 14. I. 2017.)

⁹⁵ Felja, M. *Vižovlje: mappa*, [S. l., ca 1780.]. NSK, Kartografska zbirka, sign. XI-SK-J-88

⁹⁶ Mapire: The historical map portal, <http://mapire.eu/en/map/cadastral/?layers=osm%2C43%2C44&bbox=1758899.58856363%2C5782863.887561105%2C1760046.1439879075%2C5783406.7098947875> (pristupljeno 15. I. 2017.)

⁹⁷ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.30.9.2. Nacrti za izgradnju nove kuće, vinskih preša, žitnice i podruma za kupus; 1844.-1847.

Feljina katastarska karta nastala je vjerojatno nakon prve vojne izmjere, zasigurno 70-ak godina nakon što je datirana u katalogu NSK (oko 1780). U prilog tome govori uporaba boja, znakova za pojedinu kulturu, a koji odgovaraju katastarskom ključu. U prilog kasnijoj dataciji nastanka katastarske karte Vižovlja govore i podatci iz Prve vojne izmjere (1763–1787). Potonja na zaravanku Vižovlja označava dva zidana objekta – jedan smješten na zapadnom dijelu platoa, orijentiran glavnim pročeljima prema zapadu odnosno istoku te drugi objekt smješten istočno od njega s glavnim pročeljima okrenutima prema sjeveru odnosno jugu. Druga vojna izmjera bilježi mjesto stambenoga objekta na krajnjem istočnom dijelu zaravni i, premda rađena u većem mjerilu, naznačava i druge objekte koji su vidljivi i kod Felje. Isto tako, Druga vojna izmjera označava povrtnjake tik uz stambeni objekt pa prema istoku kao i veće povrtnjačke površine južno od samoga platoa, upravo poput Felje. Treća vojna izmjera (1869–1887), također većega mjerila u odnosu na mađarsku katastarsku kartu iz 1861., glavnu stambenu zgradu kompleksa bilježi na istočnom rubu zaravanka (koji je i današnji položaj dvorca), ali umjesto povrtnjaka ucrtava francuski perivoj, dok povrtnjaka južno od platoa više nema. Zaključno se može reći da je od druge polovice XVIII. st. kompleks dvorca prošao nekoliko razvojnih faza, kako u smještaju glavne stambene građe tako i u smještaju i broju pratećih gospodarskih objekata.

Josip Aleksandar posvetio se uređenju i unapređenju posjeda i kurije u Vižovlju, o čemu svjedoči cijeli niz računa o isplatama kopačima⁹⁸, ugovori s obrtnicima za izvršavanje obrtničkih radova⁹⁹, kao i nacrti za izgradnju novih gospodarskih objekata¹⁰⁰. Budući da je posjed Vižovlje bio dio cesargradskoga vlastelinstva, obitelj Erdődy davala je dopuštenja za sve izmjene i nove gradnje u razdoblju od 1833. do 1850.¹⁰¹

Kako ni izvori ni literatura ne daju izvorni opis izgleda unutrašnjosti kurije, a ne postoji ni slikovna građa, pa u cilju oživljavanja duha mjesta kao predložak može poslužiti književni tekst pripadnika plemstva i suvremenika Josipa Aleksandra i Ljudevita, Ksavera Šandora Gjalskog, u kojem je opisao jednu imaginarnu kuriju, ali koji opis očito sublimira duh i izgled stare, zagorske, nestajuće kurije:

Ulaz u samu zgradu bio je na toj strani od puta. Bila su to doista niska, nekoć crveno oličena vrata, do kojih si dolazio preko četiri ili pet kamenih stuba. Kad bi uljezao,

⁹⁸ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.30.8.1. Svjedočanstva o izvršenim radovima i plaći koju su za svoj rad na vlastelinstvu primili kopači; 1829.-1844.

⁹⁹ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.30.8.2. Ugovori s obrtnicima za izvršavanje raznih građevinskih i drugih radova na posjedu; 1833.-1849.

¹⁰⁰ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.30.9.2. Nacrti za izgradnju nove kuće, vinskih preša, žitnice i podruma za kupus; 1844.-1847.

¹⁰¹ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 4.1.30.9.1. Dopuštenje za izgradnju i obnovu zgrada i kurije.

*najprije si došao u dosta taman četverouglat prostor iz kojeg su se klimave i trošne stube uspinjale na prvi kat...*¹⁰²

*U prizemlju bila je najbliža ulazu odaja za družinu, u kojoj se dizala ogromna zemljana peć, opasana sa dvije strane klupama... U toj se sobi po danu jelo, a noću je spavala ženska čeljad. Soba se nazivala vulgarno družinska soba...*¹⁰³

*U prvom je katu bilo šest soba... U hodnik su gledala troja vrata. Srednja su vodila u »palaču«, desna u »sobe gospođine, a lijeva u sobe gospodinove«...*¹⁰⁴

Josip Galjuf je u svojem dvorcu imao kapelicu Blažene Djevice Marije, postavio je kip Trpećega Isusa na povišenom mjestu ispod dvorca koji je dao izgraditi 1844, pošto je Božjom voljom nadvladao neku nesreću (*Josephus Alexander Gallyuff, bonorum Visovlye fundator, superatis auspice numine adversis fatis f.f. c. 1844.*) te je podignuo zidani spomenik s naokolo četiri kipa uz vinograd Kapelšćak blizu Strmca. Na podnožju je zapis da ga je obnovio 1898. upravitelj posjeda Vižovlje H. Eisner. Raspelo uz put prema Strmcu pod dvorcem Vižovljem postavio je Karlo Merey.¹⁰⁵

Slika 5. Grobovi Kralja i Josipa Aleksandra Galjufa (Autor: Marina Krpan Smiljanec)

Izvorište kurije Vižovlje, tj. njezina kompleksa datira u drugu polovicu ili kraj XVII. st. Tijekom vremena nastajale su mnoge gradnje, dogradnje i rušenja, o čemu je Josip Aleksandar zasigurno imao nekakva saznanja, ali očito zbog većih građevinskih zahvata sebe samoproziva osnivačem dobra.

¹⁰² Gjalski 1991., str. 36.

¹⁰³ Isto, str. 38.

¹⁰⁴ Isto, str. 41.

¹⁰⁵ Dobronić 1997., str. 102–103.

5. Društveni život Galjufa u kuriji

Važan izvor za proučavanje društvenoga života u kuriji Vižovlje svakako je *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*¹⁰⁶. Ovakve knjige postojale su u svim zagorskim dvorcima i kurijama, a u literaturi se javljaju pod različitim nazivima (*spomen-knjiga*, *hižna knjiga*, *spomenica*, *spomenar*, *protokol*, *knjiga bilikuma*, *liber amicorum*, *knjiga dobrodošlica*), premda ih ne možemo prihvatiti kao sinonime. *Hižna knjiga* ili *hižni protokol* bilježi najvažnije kućne događaje – rođenja, ženidbe, smrti, podatke o gospodarskim pokazateljima, veselice. Sredinom XIX. st. *hižne knjige* počinju dobivati značenje *spomen-knjiga* koje su se pokazivale prijateljima i gostima, pružale na potpis za uspomenu na dolazak u domaćinov dom, a vrlo često potpisi su bili popraćeni stihovima kojima se slavila gostoljubivost domaćina i ljepota kraja. Na iznimnu važnost takvih knjiga upućuje i činjenica da je njihovo mjesto u kuriji bilo jasno određeno:

Svaka vlastelinska kurija imala je središnju dvoranu koja se nazivala »palača«. U toj »palači« bile su drvene police ili stakleni ormari s ogromnim bilikumima, čituranama i biranim čašama. Tu se čuvala debela knjiga »Spomenica« u koju su se unosili »protokoli«..., a same spomenice su bile u »svilu i safijan uvezane«.¹⁰⁷

Spomen-knjigu, kojoj na naslovnici stoji *Bog pomози, Dobro doshel Visovlje, Vu ime Bosje 1841.*, otvorio je Josip Aleksandar Galjuf, a prvi zapis potječe od 3. ožujka 1841.¹⁰⁸ Posljednji je zapis iz vremena Josipa Aleksandra iz 1849. godine, gotovo šest godina prije smrti. U njegovo vrijeme *Spomen-knjiga* je uistinu bila evidencija posjetitelja, budući da je osim nadnevka, sadržavala samo potpise gostiju, bez ikakve posvete, svrhe dolaska, ispijanja dobrodošlice i sl., osim jedinoga slučaja od 8. rujna 1844. kada je navedeno da se radilo o proslavi početka gradnje kurije (*neo erecta Curia*), koju je posvetio zagrebački kanonik Ivan Vahtarić. Kurija nije izgrađena navedene godine, na zaglavnom kamenu stoji godina 1839. (kao vjerojatno jedna od godina većih adaptacija) pa se može pretpostaviti da je svečanosti prethodila izgradnja gospodarske zgrade; slika 4). Bio je to najveći skup u Vižovlju (sudeći prema podacima iz *Spomen-knjige*), s ukupno pedeset i jednim gostom.¹⁰⁹ Budući da je iste godine sklopljen zaručnički ugovor Josipa Aleksandra Galjufa i Ernestine Oršić¹¹⁰, a među gostima je cijeli niz pripadnika obitelji

¹⁰⁶ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*. NSK u Zagrebu, Zbirka rijetkosti, sign. R 4421.

¹⁰⁷ Urbani 1994.

¹⁰⁸ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*, 3. III. 1841. prvi zabilježeni gosti su bili: Pavle Bužan, camerarius, Stjepan Žuvić, assessor, Stjepan Ledinsky, assessor, Stjepan Jovanović, cooperata ad St. Georg in Jezero, Gülher veterinarius, Josip Golbid, ludmagister Jeszeransis.

¹⁰⁹ Bili su tu: Ivan Nepomuk Erdődy, Karolina Vojkfy, Katarina Novak (koja je kasnije postala supruga Josipa Aleksandra), Aleksandar Drašković, Levin Rauch, Dionizije Sermage, ali i mnoštvo plemstva iz okolice: Rikard Jelačić, Tomo Matačić, Nikola i Danijel Farkaš, Dominik Dominic, Karlo Fodrocy, ali i Josip Briglević sa suprugom Marijom (rođena Mihanović) i mnogi drugi.

¹¹⁰ HR-HDA-716. Obitelj Galjuf: 2.14.5.1.5.1. Zaručnički ugovor Josipa A. Galjufa i Ernestine Oršić; 1844.

Oršić¹¹¹, vjerojatno se ipak radilo o neformalnoj proslavi zaruka. U razdoblju od 1841. do 1849. Josip Aleksandar imao je zabilježeno ukupno četrnaest posjeta koji su se u pravilu odvijali u ožujku, krajem kolovoza i u rujnu, a radilo se uglavnom o pripadnicima sitnoga plemstva iz okolice¹¹², lokalnim župnicima¹¹³ ili predstavnicima lokalnih vlasti¹¹⁴.

Nasljednik Vižovlja, sin jedinac Josipa Aleksandra, Ljudevit, *Spomen-knjigu* nastavio je voditi nakon trideset godina, 1879. i ...*koj u tom obziru i u zagorskoj gostoljubivosti sledi stope nezaboravnog svog otca...*¹¹⁵. Posljednji je zapis u *Spomen-knjizi* od 23. rujna 1894., a brojčani pokazatelji govore o više od 400 posjetitelja tijekom dvadeset i tri godine aktivne uporabe *Spomen-knjige*.

Grad Varaždin i Varaždinska županija još 1861. godine pokreću akciju s ciljem željezničkoga povezivanja rudarskih područja oko Ivanca s Čakovcem s jedne strane, a s druge strane sa Zaprešićem na pruzi Sisak–Zidani Most. Nakon brojnih pregovora, odbijanja zahtjeva, tek 1883. godine, nakon seljačkih nemira koji su intenzivno zahvatili mnoge dijelove Zagorja, a uzrokovanih gospodarskim prilikama, Sabor je 1884. donio zakon o gradnji zagorske željeznice, kao mjeru gospodarske pomoći nerazvijenom kraju, trasom Čakovec–Varaždin–Lepoglava–Očura–Zaprešić.¹¹⁶ Izgradnja je trajala od 1885. do 4. rujna 1886. godine, kada je svečano otvorena.

Stanovnici i posjetitelji Vižovlja uvidali su važnost željezničke pruge sa stanicom udaljenom svega nekoliko kilometara od kurije (u Velikom Trgovišću), tijekom izgradnje pruge očito o tome raspravljali, kako su zabilježili posjetitelji u *Spomen-knjizi*,¹¹⁷ a prvi gost kurije koji se vlakom dovezao 4. rujna bio je stanoviti Gerek.¹¹⁸

¹¹¹ Vilhemina Oršić (supruga Juraja Oršića, pristaše ilirskog pokreta, prijatelja Janka Draškovića i protivnika mađarske hegemonističke politike, koji je zagrebačkoj Streljačkoj družini poklonio svoj majur Tuškanac), Katarina Oršić (rođena Kanotay, supruga Vilima Oršića), Valerija Oršić, kći Vilima i Katarine Oršić, August Oršić, sin Ivana Nepomuka Oršića, Sigismund Oršić, udova Julijana Oršić, majka Ernestine Oršić, Eugenije Oršić i dr.

¹¹² Franjo Pisačić, Kazimir Jelačić, Tomo Matačić, Tito Babić, Nikola Farkaš, Karlo Krajačić, Antun Despuh, Mihael Augustić, Albert Modić, Ivan Novak, Antun Labaš, Dominik Dominić i dr.

¹¹³ Fortunat Horvat, Andreas Leskovar, Bogoljub Mesarić

¹¹⁴ Janko Čegel, podžupan Varaždinske županije, Ivan Vinković, Stjepan Iveković, Stanko Blašković i Ljudevit Vrančić bilježnici

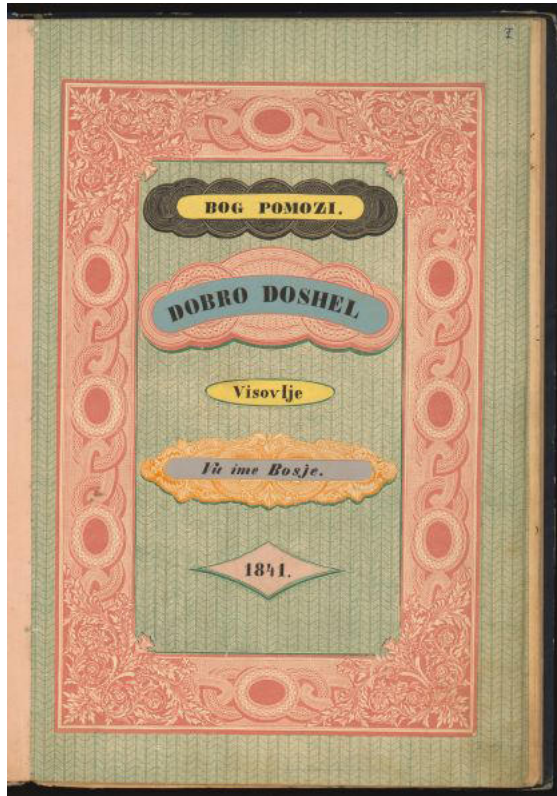
¹¹⁵ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*, 28. svibnja 1879., a potpisani gosti su bili: Hinko pl. Francisak, podžupan Krapinsko-toplički, Ljudevit Sartori, župnik zabočki, Đuro Sladović, vlastelin u Velikoj Erpenji, August Koči, župnik Jezerski, Lacko Tumpić, načelnik Sv. Križa, Albert Babić, načelnik Velikoga Trgovišta, Franjo Vučić, bilježnik Velikoga Trgovišta, a posebno je istaknut Tito Babić, vlastelin iz Gredica, koji je između onih koji su... *jošte prije 29 godina prvi put potpisali ovu knjigu...*

¹¹⁶ *100 godina željezničke pruge Zaprešić-Varaždin-Čakovec-Zabok-Krapina: 1886-1986*. Varaždin: Željeznički prijevoz, [1986], str. 14.

¹¹⁷ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*, 29. kolovoza 1885.

¹¹⁸ Nav. djelo, 4. rujna 1886.

Dana 30. lipnja 1881. Hrvatski sabor donio je zakon o izgradnji nove kazališne zgrade, a 22. travnja 1886. zagrebačko gradsko zastupstvo odlučilo je da se ustupi zemljište na Sveučilišnom trgu. Izgradnja je dovršena 1895. Predmet interesa vižovljanskih gostiju bilo je i nacionalno kazalište, pa je tako 2. lipnja 1889. neimenovani odbor *nekolicine mlade gospode* u svrhu promicanja izgradnje hrvatskoga kazališta u Zagrebu¹¹⁹ održao godišnju skupštinu u Vižovlju, kod svojega počasnog člana.¹²⁰

Slika 6. Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju
(Izvor: NSK u Zagrebu, Zbirka rijetkosti sign. R 4421)

Vižovljanska *Spomen-knjiga* nema funkciju *regula* ili *statuta*¹²¹, ali tradicija ispijanja vina, izvorište kojega potječe još iz keltskoga doba¹²² i nastavlja se u vrijeme obrane

¹¹⁹ Nav. djelo, 2. lipnja 1889.

¹²⁰ Nav. djelo. Bilo je ukupno sedam nazočnih: Nikola Faller, Robert Gischbach, Tomo Kraljević, S. Štagl te još trojica nečitkih potpisa.

¹²¹ Vrlo detaljno razradena pravila o ceremoniji ispijanja pića dobrodošlice.

¹²² Gušić 1967., str. 58.

od Osmanlija, bila je prihvaćena među hrvatskim plemstvom, pa se tako ispijanje *bilikuma*¹²³ dobrodošlice bilježi i u Vižovlju, ali tek 1881. godine, u vrijeme Ljudevita Galjufa.¹²⁴ Mnogi su gosti zapisali da su kod domaćina ispili dobrodošlicu, a kroz njih saznajemo o (neuobičajenom) obliku bilikuma: *Ispih peseka, i to iz repeka*¹²⁵, *preštimanog peseka*¹²⁶, *cuceka ki na dveh nog stoji, a zdvemi po zraku lopače, ozvek tutu dole ima*¹²⁷, *staklena psetanca*¹²⁸. Forma *peseka* nije slučajno odabrana kao oblik ritualne posude – pas, kao tradicionalni simbol odanosti i vjernosti i posjetitelju Đuri Deželiću, vijećniku grada Zagreba, činila se primjerenim načinom obostranoga iskazivanja poštovanja.¹²⁹

Po uzoru na druge *Schlaraffia* klubove¹³⁰ diljem Austro-Ugarske Monarhije, u Zagrebu je 1879. osnovan »Kvakački klub«, cilj kojega je bio definiran člankom 1. Pravila: *Kvakači su skup prijatelja koji u svojih sastancih uz bezazlenu zabavu začinjenu pristojnom šalom podržaju društvenost, a unapređuju uljudbu, nu nipošto ne predstavami, proizvodi i razgovori političkoga ili religioznoga obilježja*.¹³¹ Budući da je »začet i kršten u staroj gostionici na Savskom mostu (još prije starog 'Repuša')«¹³² u ranu jesen, kada su se žabe neumorno oglašavale, upravo je žaba postala zaštitnim znakom kluba, a njezino glasanje korijenska imenica temeljnih pojmova (ime kluba, imena članova, hijerarhijski nazivi, pozdravi, nazivi obrednih posuda, sve od tiskanica do tanjura i vrčeva). Klub je osnovalo sedam utemeljitelja: glasoviti glumac Andrija Fijan *Keankvak*, koji je svoje kvakačko ime izabrao u čast engleskom glumcu Edmundu Keanu, Nikola Milan (Simeonović) *Mimokvak*, glu-

¹²³ Bilikum – jednodjela ili višedjela posuda za ritualno ispijanje vina, izrađena od različitih materijala (metala, keramike, porculana, stakla), koja je, posebice u XIX. st., postajala raskošna, a javljala se i u raznim oblicima: pehara, čaše, čizmice i sl.

¹²⁴ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*, 16. rujna 1881., gost Gostišak.

Prva slobodna stranica nakon naslovne sadrži izreku *Noli adhuc aquam bibere sed modico vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates*, a koja, ipak, nije morala biti zabilježena 1841., nego naknadno, budući da u razdoblju Josipa Aleksandra ne nailazimo na obred ispijanja dobrodošlice.

¹²⁵ Nav. djelo, 28. rujna 1884., gosti: Viktor Somoggy, umir. Kr. Podžupan i urbarski povjerenik, Filip Peroth, kr.ug. minist. Perovođa, Ivan Kukuljević, Vladimir Halper, Franz von Gallyuff, Julije Halper Sigetski, Alberto Ognjan Štriga

¹²⁶ Nav. djelo, 25. kolovoza 1886., Božidar Kukuljević

¹²⁷ Nav. djelo, 25. listopada 1891., dr. Adolf Mihalić

¹²⁸ Nav. djelo, 25. travnja 1892. Đuro Deželić, vijećnik grada Zagreba

¹²⁹ Nav. djelo, 25. travnja 1892.

¹³⁰ Naziv potječe od njemačkoga *Schlaraffenland*: zemlja besposličara, bajoslovna zemlja Dangubija

¹³¹ *Pravila Kvakača*. Zagreb: Tiskara i litografija C. Albrechta, 1894.

¹³² O politici u Agramu i žabe krekeću, <http://www.zagreb.hr/default.aspx?id=24517> (pristupljeno 23.II. 2018)

mac, redatelj i pisac komedija, Julije Šenoa *Kvaković*, Ferdo Strozzi *Kvakolino*, profesor rimskoga prava na Sveučilištu Šandor Egersdorfer *Parakvak*, gradski podkapetan Franjo Zorac *Vicekvak* i Anton Schlesinger *Kvakograf*.¹³³ Društvo, djelovanje kojega je bilo usmjereno na to da »kultiviraju bezazlenu šalu i fini humor«¹³⁴, te se »kultivirala pjesma i davale kazališne predstave«,¹³⁵ uvijek je imalo najviše 20 članova, a statistički podatci iz 1939. godine pokazuju profesionalni sastav kluba: bankari, industrijalci, odvjetnici – 21; naučenjaci, profesori, liječnici, umjetnici – 23; činovnici, odvjetnici, časnici – 27; slobodna zvanja, vlastela, poduzetnici – 21.¹³⁶

Pod *kvakačkim* imenom *Rukokvak*, i Ljudevit Galjuf bio je član društva od 30. siječnja 1886. do 30. ožujka 1895., kad je svojevóljno istupio iz kluba.¹³⁷ Već prve godine svojega članstva pozvao je članove u posjet Vižovlju pa su mu *kvakači* prilikom posjeta spjevali stihove, obvezujući ga da treba društvu dozvoliti posjet kuriji jednom godišnje.¹³⁸ Ipak, članovi kluba posjetili su Vižovlje tek nakon tri godine, u povodu obilježavanja 50. obljetnice (»... što se diže ovaj dom«¹³⁹), a potom sljedeće godine, na Duhove, kada ih je očito pratilo i loše vrijeme.¹⁴⁰

Spomen-knjiga iz Vižovlja parcijalni je prikaz društvenoga života koji se odvijao u kuriji¹⁴¹, posebice u doba Ljudevita Galjufa, i donosi cijeli niz poznatih imena

¹³³ Frangeš, Hofferer 1939., str. 3.

¹³⁴ Nav. djelo, str. 5

¹³⁵ Nav. djelo, str. 5.

¹³⁶ Nav. djelo, str. 6.

¹³⁷ Nav. djelo, str.8.

¹³⁸ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*, 26. rujna 1886. U potpisu je sedam *kvakača*: *Ljeskokvak*, *Domokvak* (F. Arnold, javni bilježnik), *Brojkvak* (Z. Tkalčić, blagajnik Prve hrvatske štedionice), *Kvakičević* (Ž. Šubarić, činovnik Austro-ugarske banke), *Kvakiček* (v. König, pristav Prve hrvatske štedionice), *Kvaković* (J. Šenoa, podravnatelj banke), *Vatrokvak* (M. Blažić, činovnik)

¹³⁹ Gosti se očito pozivaju na 1839. godinu kao godinu gradnje kurije.

Nav. djelo, 9. lipnja 1889., ukupno osam članova kluba su potpisnici (*Gudokvak* – M. Smrekar, odvjetnik; *Glasokvak* – N. Faller, dirigent, kasniji ravnatelj Opere, *Kvakarić* – G. Hreljanović, intendant HNK, dok su ostali potpisi nečitki)

¹⁴⁰ *Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju*, 16. svibnja 1891. *Kvakači* su svoje dolaske obilježavali stihovima, te u *Spomen-knjizi* nalazimo nekolicinu prigodničarskih poetskih uradaka. Kao gosti su potpisani (samo *kvakačkim* imenima): *Gradokvak* -Tošo Mallin, gradski senator, *Kvakarić*- Guido Hreljanović, gradski senator, *Kvakić* – Lacko Holjevac, odvjetnički perovoda i *Kvakoić* (neidentificirani član)

¹⁴¹ *Spomen-knjiga* sadrži jedan zapis od 13. travnja 1881. gdje gosti navode da se nalaze u Bedekovčini, kod Ljudevita pl. Galjufa. Kurija (ili dvorac) u Gornjoj Bedekovčini bio je u vlasništvu Ljudevita Galjufa do 1887. kada ga je prodao Viktoru Vranyczanyju. Budući da je u Bedekovčini postojala tzv. *častna knjiga*, a bilikum je bio u obliku čizme, moguće da su gosti zabunom zabilježili da se nalaze u Bedekovčini, ili pak da je vižovljanska *Spomen-knjiga* ipak bila prenošena s jedne lokacije na drugu.

posjetitelja koji su pripadali hrvatskom plemstvu¹⁴², kao i tadašnjem sloju svećenstva, činovništva i intelektualaca,¹⁴³ te prikazuje prijateljske i poslovne veze tadašnjega društva.

Zaključak

Nepoznati su razlozi i vrijeme dolaska obitelji Galjuf u Hrvatsku, kao i njihovo podrijetlo. Najčešće se dovode u vezu s obitelji Erdődy, čiji su bili službenici na Cesargradu, potom u znak zahvalnosti dobili posjede na istoimenom vlastelinstvu – prvo na području župe Tuhelj, poslije Velikoga Trgovišća, a početkom XVII. st. dodijeljeno im je plemstvo. Obitelj se razgranala u više grana, a rad prati onu koja od Stjepana, preko Ladislava, zadržava i posjeduje Vižovlje, i to od razdoblja prve polovice XVIII. st. sve do posljednjega poznatog muškog pripadnika 70-ih godina XX. st. u emigraciji u Londonu, kao i druge osobe koje su posjedovale Vižovlje. Osim Ljudevita, koji se jedno vrijeme bavio i politikom, Béle Galjufa koji je bio i prevoditelj, na posjedu Vižovlje živio je i hrvatski književnik Viktor Kralj, te Karlo Merey (koji je čak uzeo predikat Horvat), vižovljanski žitelji ove grane nisu se isticali posebnim doprinosima znanosti ili kulturi. Stoga interes za istraživanje dvorca i kurije proizlazi iz paradigmatškoga pristupa izučavanja povijesti jednoga tipičnog zagorskog plemićkog dvorca (kurije) te generacijskoga izumiranja njezinih stanovnika.

Višestoljetna kurija Vižovlje, s pripadajućim gospodarskim kompleksom, tijekom svoje povijesti doživjela je niz arhitektonskih promjena, uspijevajući se održati do današnjih dana prvenstveno zahvaljujući nizu adaptacija i obnova koje je poduzeo Josip Aleksandar Galjuf, samoprozvani osnivač posjeda. U arhitektonskom razvoju kompleksa vidljivi su pomaci, ali i uvođenje novih trendova tadašnjega društva u vidu podizanja francuskoga vrta ispred zapadnoga pročelja koji je zamijenio dotadašnji (vjerojatno estetski neugledni) povrtnjak.

Sliku društvenoga života daje *Spomen-knjiga* posjetilaca dvorca u Vižovlju koja je, osim bilježenja gostiju, ispijanja *bilikuma* dobrodošlice (u obliku »peseka«), evidentirala i neke događaje lokalnoga značenja (otvorenje željezničke pruge Zagreb–Varaždin, lokalne izbore, obiteljske proslave, razna druženja). Upravo kroz navedena imena moguće je

¹⁴² Miroslav Kulmer, Đuro Bedeković, Franjo Labaš, Ljudevit Kulmer, Ivan Kukuljević, Vladimir Halper, Marcel Jelačić, Kazimir Jelačić, Viktor Vranyczany, Rikard Semage, Kornelija, Klara i Božidar Kukuljević, Dragan Trnski, pl. Kiss, Ivan Mrzljak, Julius i Ida Rose itd.

¹⁴³ Ljudevit Ivančan, župnik u Zaboku; Stjepan Tugger, učitelj; dr. Luka Marjanović, Stjepan Beošević, kr. predstojnik u Pregradi (ali i pripadnik plemstva); Franjo Arnold, Davorin Vojković, mjer-nik u Klanjcu; Ignjac Biller, kr. poštar u Dubravici; Vjekoslav Pavunc, načelnik u Klanjcu; Milan Smrekar, perovoda Zagrebačke županije; Vaso Bosanac, kotarski sudac u Klanjcu, dr. Dragutin Gorjanović Kramberger, dr. Adolf Mihalić; Đuro Deželić, vijećnik grada Zagreba; Aurel, Ida, Zora i Izabela Šenoa; prof. Oton Kučera.

pratiti promjene u društvu općenito. Dok su okupljanja kod Josipa Aleksandra tipična za jednog pripadnika stare hrvatske plemićke obitelji (goste čini isto tako staro hrvatsko plemstvo uglavnom iz susjedstva i svećenstvo), Ljudevit u drugoj polovici XIX. st. otvara svoj društveni krug i za pripadnike građanske klase, intelektualce i znanstvenike.

NEOBJAVLJENI IZVORI¹⁴⁴

HR-HDA-716. Obitelj Galjuf

Matična knjiga umrlih 1895–1980. Budimpešta

Matična knjiga umrlih. Župa sv. Marka, Zagreb 1867–1878.

Matična knjiga rođenih Župe Tuhelj 1670–1737.

Matična knjiga rođenih Župe Tuhelj 1740–1762.

Matična knjiga rođenih Župe Veliko Trgovišće 1681–1743.

Matična knjiga rođenih Župe Veliko Trgovišće 1743–1803.

Matična knjiga umrlih Župe Tuhelj 1775–1817.

Matična knjiga umrlih Župe Veliko Trgovišće 1743–1829.

Matična knjiga umrlih Župe Veliko Trgovišće 1829–1857.

Matična knjiga vjenčanih Župe Veliko Trgovišće 1878–1903.

Spomen-knjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rijetkosti, sign. R 4421.

Župa Veliko Trgovišće. Status animarum 1834–1845.

OBJAVLJENI IZVORI I LITERATURA

Adamček, Josip (1980). *Agrarni odnosi u Hrvatskoj od sredine XV do kraja XVII stoljeća*. Zagreb: Odjel za hrvatsku povijest.

Adamček, Josip, **Kampuš**, Ivan (1976). *Popisi i obračuni poreza u Hrvatskoj u XV i XVI stoljeću*. Zagreb: Institut za povijest.

Beusan, Mario (2004). Dvorci i kurije Hrvatskog zagorja: od Sv. Križa Začretje do Donje Stubice. *Kaj*, 37/1–2, str. 87–104.

Dobronić, Lelja (1959). *Stare numeracije kuća u Zagrebu*. Zagreb: Muzej grada Zagreba.

Dobronić, Lelja (1997). *Veliko Trgovišće: župa Majke Božje od sedam žalosti nekad župa sv. Jurja ob Jezeru*. Veliko Trgovišće: Župni ured.

Felja, M. *Vižovlje: mappa*, [S. l., 1780.]. NSK, Kartografska zbirka, sign. XI-SK-J-88

Frangješ, Oto, **Hofferer**, Nikola (1939). *Povijest Kvaka*. 1879–1939, strojopis. NSK u Zagrebu, sign. II-6.620.

Gjalski, Ksaver Šandor (1991). Diljem Brezovice: spomen listak. U: *Idile i sjećanja*. Zagreb: Mladinska knjiga, str. 35–47.

¹⁴⁴ Sve se matične knjige (osim Matične knjige umrlih iz Budimpešte) čuvaju u Hrvatskom državnom arhivu u Zagrebu, a u radu su korištene u digitaliziranom formatu (platforma FamilySearch; <https://www.familysearch.org/en/>).

- Gušić,** Marijana (1967). *Emička grupa Bezjaci*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Hadtörténeti Intézet és Múzeum.Hadtörténeti Múzeum. Betűrend szerinti névmutató, <https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=http%3A%2F%2Fmilitaria.hu%2Fadatb%2Fleveltariuj%2Fsites%2Fdefault%2Ffiles%2FHM%2520IGAZOL%2C3%93%2520BIZ.%2520Cse-He.doc> (pristupljeno 20.XII. 2016.)
- Horvat,** Anđela (1980). Pregled spomenika kulture s područja općine Zabok. *Kaj*, 12/1, str. 67–126.
- Hrvatsko planinarsko društvo u Zagrebu 1909. *Hrvatski planinar* (Zagreb), I. III. 1909, br. 2, str. 25.
- Izza Sotle, 23. junija. (Hrvatske volitve.). *Slovenec: političen list za slovenski narod*, 25. VI. 1887.
- Kralj,** Viktor (1940). Moć praznovjerja. U: *Istina je kći vremena*. Zagreb: Binoza.
- Kolar [Krpan Smiljanec],** Marina (2004). Josip Aleksandar Galjuf iz Vižovlja. *Kaj*, 37/1–2, str. 131–134.
- Krpan Smiljanac,** Marina (2019). Klanjec – život u 19. stoljeću. *Historijski zbornik*, 72/1, str. 63–90.
- Luetić,** Tihana (2001). Darovi i darovatelji Arheološkom odjelu Narodnog zemaljskog muzeja u Zagrebu od 1868. do 1875. godine. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 34, str. 217–264.
- Lukinović,** Andrija (1992). *Župa Tuhelj*. Tuhelj: Župni ured Tuhelj.
- Mapire: The historical map portal <http://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2CI79&bbox=1757405.0417302625%2C5782100.745958797%2CI761991.2634273732%2C5784221.87349371> (pristupljeno 14. I. 2017).
- Marković,** Vladimir (1995). *Barokni dvorci Hrvatskog zagorja*. Zagreb: NSK.
- Matejaš,** Vladimir (2006). Geza Matačić-Keglević i belgijska princeza: velika ljubavna priča na razmeđu stoljeća. *Hrvatsko zagorje*, 12/3–4, str. 66–73.
- My heritage.com https://www.myheritage.com/hr/research?action=query&formId=master&formMode=1&qname=Name+fnmo.2+fnmsvos.1+fnmsmi.1+ln.Galliuff+lnmo.4+lnmsdm.1+lnmsmf3.1+lnmsrs.1&qevents-event00000000=Event+et.any+epmo.similar&qevents=List&useTranslation=1&utm_campaign=billiongraves_records&utm_content=66344264&tr_ad_group=legacy_widgets_nov_2015&tr_camp_id=8929621&utm_source=partner_billiongraves&utm_medium=partner&tr_device=c&dclid=CJW4x6n34tQCFCiUdwodCSkDVG (pristupljeno 13. II. 2017).
- Obad Šćitaroci,** Mladen (1993). *Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Pranjkó,** Klara (2013). Kralj, Viktor. *Hrvatski biografski leksikon*, 8, Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža.
- Pravila Kvakakača* (1894). Zagreb: Tiskara i litografija C. Albrechta.
- Stagličić,** Vlatka (2002). Izgradnja župnih kurija u Hrvatskom zagorju u drugoj polovici 18. stoljeća. *Radovi Instituta za povijest umjetnosti*, 26, str. 109–118.
- 100 godina željezničke pruge Zaprešić-Varaždin-Čakovec-Zabok-Krapina: 1886–1986*. [1986]. Varaždin: Željeznički prijevoz.
- Szabo,** Đuro (1939). *Kroz Hrvatsko zagorje*. Zagreb: Knjižara Vasić.
- Urbani,** Milutin (1994). Križevački statuti. U: *Gozbe i zdravice u hrvatskoj književnosti: od Marulića do Kaleba i Tadijanovića*. Zagreb–Križevci: Zrinjevac–Ogranak Matice hrvatske Križevci, str. 449–460.

VIŽOVLJE MANOR AND ITS RESIDENTS:
A CONTRIBUTION TO THE HISTORY OF THE GALJUF
(GALLYUFF, GALLYUF, CALLIUFF) NOBLE FAMILY
AND A HISTORICAL MANOR

Marina Krpan Smiljanec

National and University Library in Zagreb

mkrpansmilojanec@nsk.hr

ABSTRACT: The goal of this paper is to, in way of interpreting the spirit of the place and using an interdisciplinary approach, present the history of one branch of the Galjuf family, which was seated at Vižovlje Manor in the west part of the Krapina-Zagorje County, several kilometers northwest of Veliko Trgovišće. In this sense, the paper is focused on the biographical data of those family members who were the owners of the manor. The social-architectural status of the manor in view of the terms dvorac and kurija is also discussed, since Croatian professional and scholarly literature has yet to precisely distinguish the meanings of these terms. The basic architectural elements of the manor are described, as are the changes during the observed period, with reference to the current scholarly knowledge about their appearance based on available historical sources. A significant source on social life in the manor and the changes that followed the social-economic developments of that time is the »Spomenknjiga posjetilaca dvorca u Vižovlju« (Commemorative Visitor Book of Vižovlje Manor), one of the rare preserved commemorative books from a Zagorje manor. It is also a paradigmatic portrayal of the life of Zagorje's minor nobility in the late 18th and the 19th century.

Keywords: *nobility; Krapina-Zagorje County; Galjuf (Gallyuff, Gallyuf, Calliuff); Vižovlje, Josip Aleksandar Galjuf; Ljudevit Galjuf; local history*

Članci su dostupni pod licencijom Creative Commons: Imenovanje-Nekomercijalno (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Sadržaj smijete umnožavati, distribuirati, priopćavati javnosti i prerađivati ga, uz obvezno navođenje autorstva, te ga koristiti samo u nekomercijalne svrhe.